

**ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ,
ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

Освітньо-професійна програма Зв'язки з громадськістю
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Ступінь вищої освіти Магістр

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

Тамара ЛОЗИНСЬКА

12 грудня 2022 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Діяльність органів місцевого самоврядування щодо
запобігання та протидії домашньому насильству»

виконав здобувач вищої освіти заочної форми навчання

Лихошвай Іван Васильович

Керівник кваліфікаційної роботи

Ольга СЕРДЮК

Полтава – 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	9
1.1 Теоретичні основи наукових досліджень щодо питання запобігання та протидії домашньому насильству	9
1.2 Нормативно-правова база реалізації політики запобігання та протидії домашньому насильству в Україні	14
1.3. Прийняття зарубіжного досвіду у формуванні та реалізації політики запобігання та протидії домашньому насильству	18
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОЛІТИКИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ	24
2.1. Проекти щодо запобігання та протидії домашньому насильству	24
2.2. Моніторинг показників та аналіз політики запобігання та протидії домашньому насильству в Україні, Полтавській області	30
2.3 Запобігання та протидія процесам домашнього насильства в період карантинних обмежень в умовах пандемії Covid-19	34
Висновки до розділу 2	36
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИКИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ	39
3.1. Стейкхолдери процесу реалізації політики запобігання та протидії домашньому насильству в Україні	39
3.2. Практичні рекомендації щодо трансформації політики запобігання та протидії домашньому насильству в Україні, на рівні громад	43
Висновки до розділу 3	51
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність теми. Україна впевнено тримає курс євроінтеграції, і як держава-учасник різних міжнародних договорів, зобов'язується дотримувати та захищати права людини. Однією із складових таких прав є запобігання та протидія домашньому насильству. Саме це питання стоїть досить гостро, та є пріоритетним у формуванні державної політики.

Розроблення та реалізація оптимального варіанту державної політики щодо запобігання та протидії домашньому насильству дасть змогу забезпечити: зниження рівня домашнього насильства та насильства за ознакою статі, покращити обізнаність пересічних людей про гарантовані їм права в сфер захисту їхніх законних прав, спростування деяких стереотипів тощо. Комплексний підхід до вирішення проблеми домашнього насильства, від налагодження механізмів моніторингу, захисту потерпілих, запобігання та протидія домашньому насильству, дозволить вивести питання захисту прав людини в нашій країні на новий рівень і значно знизить кількість випадків домашнього насильства в Україні.

Запобігання та протидія домашньому насильству є відносно новим предметом для наукового дослідження, що на даний час активно вивчається науковцями всього світу. Проблему, причини та наслідки домашнього насильства вивчали та обґрунтовували у своїх наукових працях зарубіжні та українські науковці: Л. Заїді, Дж. Кнутсон, Дж. Мехм [73], А. Матчак, Е. Гатжидімітріадов, Д. Ліндсей [69], І.О. Бандурка [1], А.Б. Блага [3], А.О. Галай, С.К. Гречанюк, Н.Б. Шамрук [11], Л.О. Головка, В.В. Муранов [7], К. Довгунь [19], Н.В. Лесько [31], О.В. Сідей [10] та інші.

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт ПДАУ за темою: «Формування ефективної системи публічного управління в Україні» (номер державної реєстрації 01170003104).

Мета дослідження Дослідити проблеми, які виникають через досить

низький рівень обізнаності людей у своїх правах запобігання домашньому насильству та надати практичні рекомендації щодо вироблення державної політики запобігання та протидії домашньому насильству на території нашої держави у сфері захисту особистісних прав дітей та дорослих.

Завдання дослідження. Відповідно до мети дослідження були поставлені такі завдання:

- проаналізувати теоретичні засади та основні нормативно-правові документи формування та реалізації державної політики запобігання та протидії домашньому насильству;
- узагальнити досвід провідних країн світу щодо формування та реалізації державної політики запобігання та протидії домашньому насильству;
- дослідити проекти Ради Європи щодо запобігання та протидії домашньому насильству, які діяли на території України;
- провести моніторинг показників та здійснити аналіз чинної політики запобігання та протидії домашньому насильству в нашій державі;
- охарактеризувати стейкхолдерів щодо проведення даної політики з метою залучення громадськості у процес прийняття рішень, визначити ресурси, які необхідні для розв’язання сформульованої проблеми;
- надати практичні рекомендації, щодо реалізації оптимального варіанту політики запобігання та протидії домашньому насильству.

Об’єктом дослідження є сфера захисту особистісних прав дітей та дорослих.

Предмет дослідження: є державна політика запобігання та протидії домашньому насильству на території нашої держави у сфері захисту особистісних прав дітей та дорослих.

Методи дослідження. Методологічною і теоретичною основою наукового дослідження є фундаментальні положення із запобігання та протидії домашньому насильству, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з даної проблематики.

З метою отримання найбільш достовірних наукових результатів було застосовано філософські, загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема:

- метод соціологічних досліджень для аналізу інформації в нашій державі та світі щодо запобігання та протидії домашньому насильству;
- метод спостереження та теоретичного узагальнення для вивчення та аналізу зарубіжного досвіду формування та реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, формування висновків та пропозицій;
- графічний метод при представленні відносних показників структури-кількості звернень за рокам та статтю з приводу гендерно обумовленого домашнього насильства;
- статистичний метод при розрахунку відносних показників динаміки кількості звернень з приводу гендерно обумовленого домашнього насильства відносно трьох груп: чоловіки, жінки та діти;
- метод аналізу державної політики при проведенні прогнозу впливу та з метою залучення громадськості у процесі прийняття рішень на основі рекомендацій Кабінету Міністрів України для визначення стейкхолдерів.

Інформаційна база: закони України, наукові праці вчених за темою дослідження, довідково-нормативні матеріали, інформація з мережі Internet, інформація з офіційного сайту Міністерства Соціальної політики, особисті спостереження автора.

Елементи наукової новизни. Окремі положення і висновки кваліфікаційної роботи мають наукову і практичну цінність.

набуло подальшого розвитку:

методи та форми оцінювання думки та бачення посадових осіб різних рівнів в сфері запобігання та протидії домашньому насильству (директорів ЦСС, керівників та фахівців мобільних бригад), що працюють з постраждалими; напрями реалізації політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на основі міжнародного досвіду в сфері протидії і

запобіганню домашньому насиллю.

Практичне значення одержаних результатів. Опрацьовані у кваліфікаційній роботі теоретичні положення, висновки і пропозиції можуть бути використані щодо трансформації державної політики запобігання та протидії домашньому насильству в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи оприлюднені у формі доповіді на двох науково-практичних конференціях.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано тези:

– «Прийняття зарубіжного досвіду у формуванні та реалізації державної політики запобігання та протидії домашньому насильству», VII Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю «Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки», м. Полтава, 27 жовтня 2022 р.;

– «Протидія процесам домашнього насильства в період карантинних обмежень в умовах пандемії COVID-19», щорічна студентська конференція, м. Полтава, 10 листопада 2022 р.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота викладена на 58 сторінках, складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, який включає 73 найменування, 3 додатки. Кваліфікаційна робота містить 4 таблиці, 10 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ПРОТИДІЇ ТА ЗАПОБІГАННЮ ДОМАШНЬОГО НАСИЛСТВА

1.1. Теоретичні основи наукових досліджень щодо питання запобігання та протидії домашньому насильству

Аналіз наукових джерел з проблем домашнього насильства свідчить про те, що дана тематика існувала досить давно, але їй не завжди приділяли достатньої уваги, через стереотипи, які існують в сучасному суспільстві, а саме домашнє насильство – це особиста справа кожної людини. Тому довгий період часу дана проблема була мало дослідженою.

На сьогодні, права та свободи людини займають одне із провідних місць у сфері охорони та формування державної політики у всьому цивілізованому світі, де життя та свободи громадянина є основною цінністю та охороняються державою. Все життя людини, наука, робота, розвиток, відпочинок, розваги, подорожі можливі лише тому, що ми маємо на це право. Основі права та свободи людини прописані та гарантується Загальною декларацією прав людини, прийнятою резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 10 грудня 1948 року.

Державна політика України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є досить новою сферою та мало дослідженою з точки зору виникнення та існування такого поняття як домашнє насильство. Досить довгий період часу наші науковці та правознавці не приділяли належної уваги дослідженню та висвітленню проблеми домашнього насильства. Станом на сьогодні, коли законодавство України гармонізується до європейських стандартів, тема дослідження постала досить гостро та актуально.

У грудні 2017 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». В якому розкривається поняття що таке домашнє насильство – це дії або бездіяльність фізичного,

сексуального, психологічного, чи економічного насильства, вчинені в сім'ї чи за місцем проживання, між родичами, колишнім чи нинішнім подружжям чи іншими особами, які проживають разом, незалежно від того, чи проживає (проживав) винний у домашньому насильстві там же, де й жертва, чи перебуває в одній сім'ї, але не перебуває (не перебувала) у родинних стосунках чи не перебувають у шлюбі між собою, а також погрожуючи вчинити такі дії [48].

І. О. Бандурка у своїх наукових працях робить акцент на тому, що держава на законодавчому рівні повинна забезпечувати захист дітей від усіх форм фізичного, психологічного, економічного насильства, недбалого і жорстокого поводження, експлуатації тощо. Науковець наголошує на важливій ролі фахівців соціальної сфери в організації первинних профілактичних заходів [1].

Закон України [54] визначає гарантії кожній дитині право на свободу, недоторканість її особистості та захист гідності. Саме насильство відносно дітей, на жаль, є досить поширеним, тому що діти є найбільш уразливими та незахищеними в сучасному світі. Найбільш поширеними формами домашнього насильства над дітьми є психологічне та фізичне насильство. Дитини це – «Особа, яка не досягла 18 років (повноліття), раніше не набувала прав повнолітньої особи відповідно до чинного щодо неї законодавства» [54].

Відповідно Закону [47] визначає такі види насильства (рис. 1.1.1): фізичне, економічне, психологічне, сексуальне.

Як свідчать дослідження, діти які зазнали різного виду насильства, самі стають агресивними, що дуже часто проявляється на більш слабких, молодших братів та сестер, і навіть тваринах. Часто така агресивність проявляється в грі, іноді спалахи агресії та гніву не мають видимих причин. І в першому, і в другому випадку порушується спілкування з однолітками. У емоційно депресивних дітей прагнення будь-якими засобами привернути до себе увагу іноді проявляється у формі зухвалої егоцентричної поведінки [61].

Важливим є те, що постраждалою дитиною визначається не лише та, яка

потерпіла від домашнього насильства, але й свідок (очевидець) такого насильства.

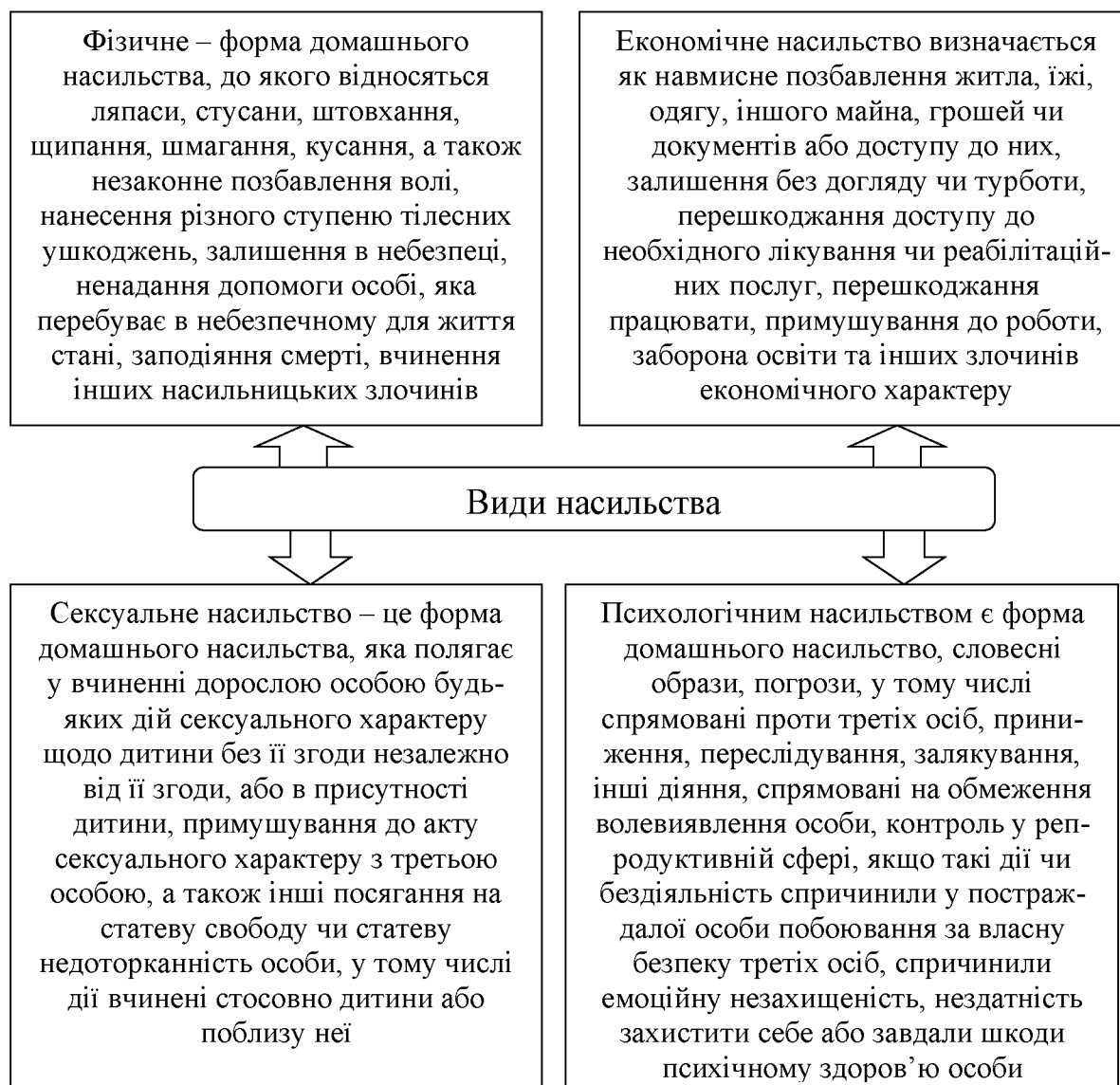

Рис. 1.1.1. Види насильства

Джерело: [47, с. 5].

З кожним роком кількість звернень про домашнє насильство над дітьми зростає. За інформацією Національної поліції України, у 2016 році зареєстровано 982 звернення дітей (до 18 років), у 2021 році – 3956 звернень [38].

Кількісно-якісні показники насильства в сім'ї досліджує А.Б. Блага [3]. В своїх дослідженнях науковець використовує порівняльний аналіз кількості

злочинів відповідно до адміністративних правопорушень, які зафіксовані у сфері протидії насильству у сім'ї.

Було здійснено запит до Національної поліції України щодо надання інформації стосовно домашнього насильства в період з 2017 по 2021 рр.(таблиця 1.1.1). Спостерігається динамічне зростання показників.

Таблиця 1.1.1

Результати роботи органів Національної поліції України щодо запобігання та протидії, 2017-2021 рр.

Показники	Роки					2021 р. у % до 2017 р.
	2017	2018	2019	2020	2021	
Зареєстровано заяв, повідомлень про вчинені правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством (насильством в сім'ї)	110932	115473	141814	208784	325599	в 2,93 рази
Поставлено на облік осіб, схильних до вчинення домашнього насильства (кривдників)	70780	69290	72834	85285	94649	в 1,33 рази
Виявлено адміністративних правопорушень, передбачених ст.173-2 КУпАП	92551	101881	109345	133690	147017	в 1,58 рази
Виявлено осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, передбачені ст. 173-2 КУпАП	69713	73261	76186	96257	104928	в 1,51 рази

Джерело: [38].

Боротьба з домашнім насильством у сім'ї розглядається не лише як соціальна проблема, а насамперед як проблема захисту прав людини, і в першу чергу прав жінки, яка потребує розробки відповідних правових засобів для її вирішення. При вчиненні насильства в сім'ї порушуються права і свободи конкретної особи, що через різні втручання, можливості кривдника і постраждалої особи від домашнього насильства ускладнює можливості самозахисту і втручання з боку держави і суспільства [11].

На думку вітчизняних науковців, однією з основних причин розповсюдження домашнього насильства є незадовільний стан роботи органів

виконавчої влади у сфері запобігання домашньому насильству, оскільки в недостатній кількості наявна мережа кризових центрів та центрів реабілітації для постраждалих осіб від домашнього насильства, також недостатньою є інформаційно-просвітницька діяльність тощо [19, с. 17].

За підтримки ОБСЕ в Україні було створено освітній проект з протидії домашнього насильства «Дім (не) Безпеки». Основні принципи цього проекту представлено на рис. 1.1.2.

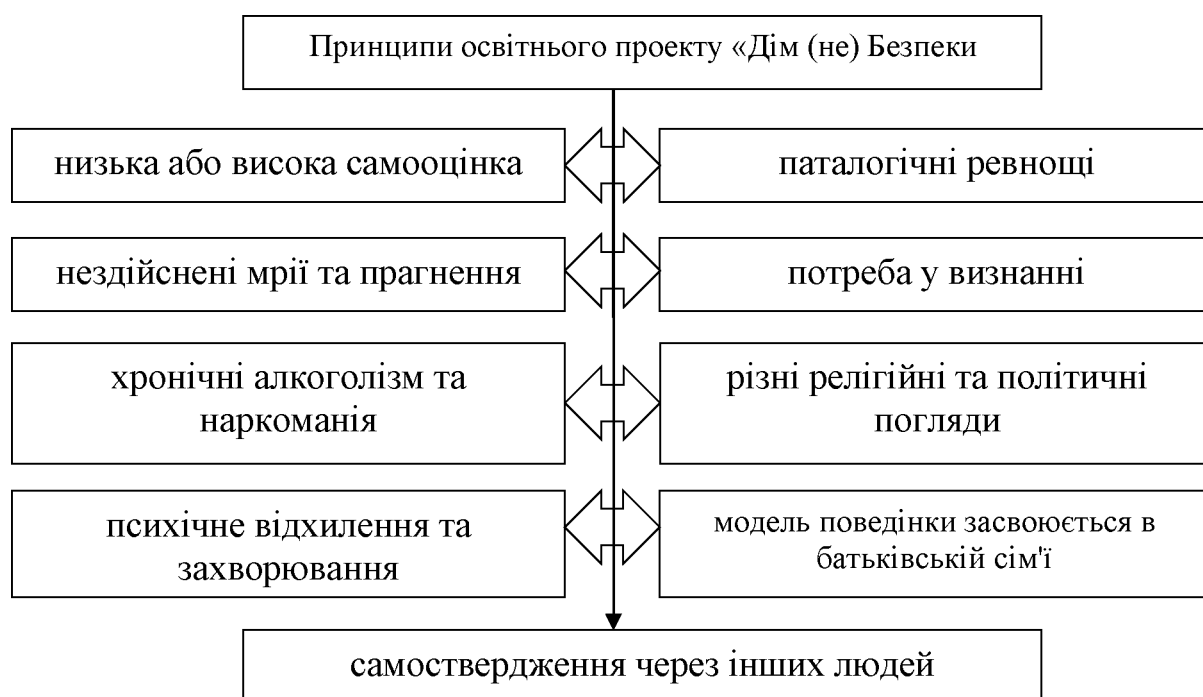

Рис. 1.1.2. Принципи освітньої програми «Дім (не) Безпеки»

Джерело: [44]

Звичайно, що останнім часом поняття домашнє насильство набуло досить популярного значення, зокрема після прийняття Закону України [30], загальний шаблон, який був поширений серед працівників правоохоронних органів про те, що домашнє насильство це особиста справа кожного члена родини і саме тому все менше випадків вчинення домашнього насильства залишається за закритими дверима.

Н. В. Лесько у своїх наукових дослідженнях вивчає проблему реалізації державної політики нашої держави у сфері захисту дітей від домашнього

насильства, та інших протиправних дій. Науковець зазначає, що основним завданням є попередження насильства стосовно дітей [31].

Варто зауважити, що насилля проти дітей, це не лише насилля з боку батьків, опікунів, а також дії, що можуть вчинятися іншими дорослими (вихователями, вчителями тощо).

О. В. Сідней акцентує увагу на тому, що «під час вчинення домашнього насильства проти жінок потерпає як і фізичне, так і психічне (психологічне) здоров'я» і досліджує питання захисту права на здоров'я жінок [11].

Отже, ми бачимо, що проблему запобігання та протидії домашньому насильству активно досліджують міжнародні та вітчизняні науковці. В Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» надано чітке визначення домашнього насильства та виокремлено чотири форми домашнього насильства. Останнім часом проблемі домашнього насильства в Україні приділяють достатньої уваги не тільки вітчизняні науковці, політики, а й міжнародні організації.

1.2. Нормативно-правова база реалізації політики запобігання та протидії домашньому насильству в Україні

Права людини закріплені в міжнародних документах таких як Резолюціях та Конвенціях ООН, Ради Європи: Загальна декларація прав людини [21], Конвенція ООН про викорінювання насилля щодо жінок [19], Конвенція ООН про права дитини [27], Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [26], Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод [29], Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цим явищем (Стамбульська конвенція) [28], Європейська конвенція про здійснення прав дітей [20].

Безумовно, ООН і Рада Європи дослідили та розробили найбільш

ефективні механізми запобігання та протидії домашньому насильству, і ці механізми були покладені в основу розробки державної політики в цьому напрямку в більшості країн світу.

12 травня 2012 року в Туреччині було вперше ратифіковано Стамбульську конвенцію. Станом на сьогодні цей документ ратифікували (підтримали) 36 країни, наша держава ратифікувала Стамбульську конвенцію 20 червня 2022 р. [53]. Але, в березні 2021 року Туреччина скасувала свій підпис і ратифікацію Стамбульської конвенції.

Безсумнівно, що Стамбульська конвенція [28] є ефективним механізмом запобігання та протидії домашньому насильству, який відкритий для будь-якої країни, яка прагне впроваджувати заходи, щодо запобігання та протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству та боротьби із цими негативними явищами.

Законодавча база України, стосовно вище зазначеного питання ґрунтується на Кодексах та деяких Законах нашої держави, основні з яких представлено в додатку А.

При вивченні нормативно-правової бази (додаток А) реалізації державної політики з питання, автором було проаналізовано основні нормативно-правові акти, які пов'язані із проблемою домашнього насильства. Починаючи із 2012 року після ратифікації Стамбульської конвенції почався «шлях» нашої країни в врегулюванні питань запобігання та протидії домашньому насильству. Результатом праці науковців та законотворців став, підписаний в 2017 році Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [47]. Цей заков дає визначення домашньому насильству, визначає його види (форми) та дії, направлені на його запобігання.

Закон України [47] визначає чотири основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та боротьби з насильством у сім'ї (рис. 1.2.1) [47, ст. 5].

23 вересня 2020 року оприлюднено Указ Президента України [23], яким КМУ пропонується: забезпечити розробку відповідно до міжнародних

стандартів та затвердити план невідкладних заходів, спрямованих на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства, насильства за ознакою статі, а саме: підготовка державної соціальної програми до 2025 року щодо запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, удосконалення взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання домашньому насильству, забезпеченням відповідними кадрами, підвищення професіоналізму спеціалістів, навчання в використанні принципів ненасильницької поведінки та недискримінації в освітньому процесі тощо [23].

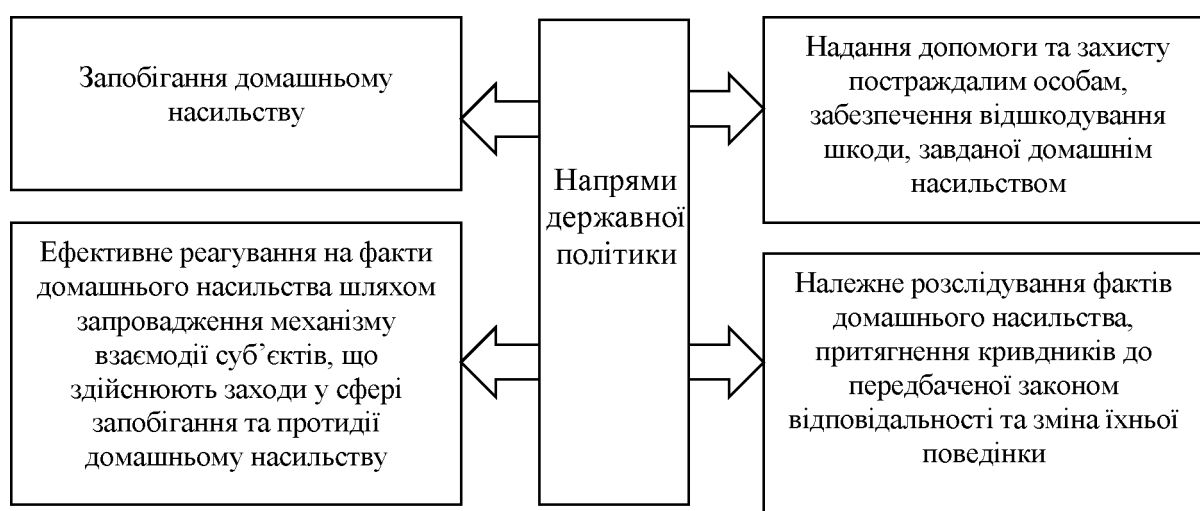

Рис. 1.2.1. Основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

Джерело: [23].

21 червня 2022 року Президент України Володимир Зеленський підписав Закон № 2319-IX [53], який дозволить більш плідно працювати у напрямі запобігання та боротьби з домашнім насильством.

Починаючи із вересня 2020 року після того як було оприлюднено Указ Президента України [23] наша держава почала ще більш активно працювати в напрямку запобігання та протидії домашньому насильству.

Відповідно до цього Указу Президента Кабінет Міністрів України повинен розробити план першочергових дій, що будуть направлені на

забезпечення найбільш ефективного підходу до подолання домашнього насильства, насильства за ознакою статі, відповідно до міжнародних стандартів. До 2025 року Кабінет Міністрів повинен підготувати та запровадити заходи державної соціальної програми, які згруповано на рис. 1.2.2.

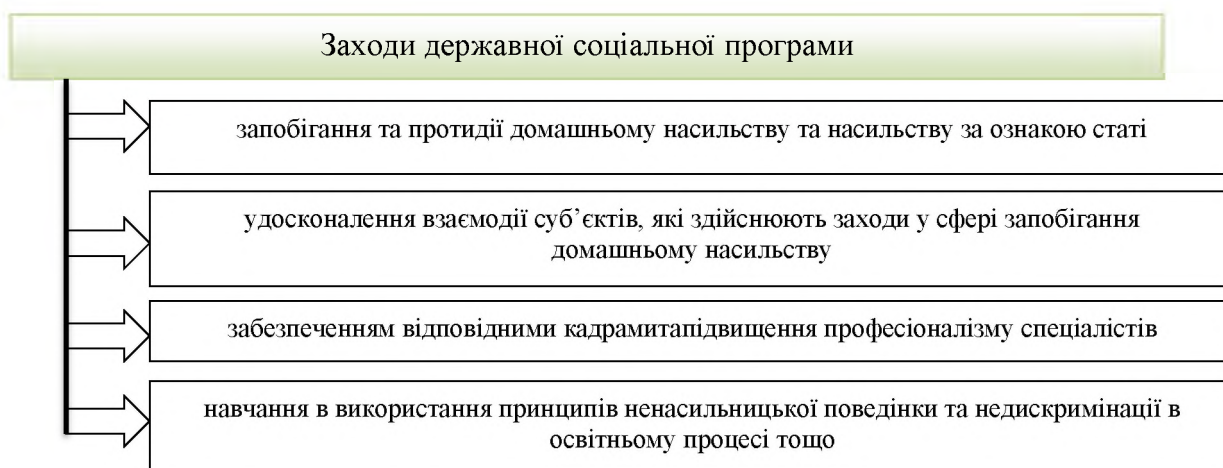

Рис. 1.2.2. Заходи державної соціальної програми Кабінету Міністрів України

Джерело: [23].

Червень 2022 р. увійшов в історію нашої держави, тому що саме в цей день Президент України Володимир Зеленський підписав Закон № 2319-IX «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству та боротьбу із цими явищами», який був прийнятий більшістю депутатів Верховної Ради України 20 червня 2022 року.

Таким чином, ми можемо зробити висновок що починаючи із 2012 року коли наша держава підписала Стамбульську конвенцію вітчизняні науковці та чиновники досить плід працювали не один рік для того, щоб прийняти законопроекти, які на даний час регулюють чинну політику щодо запобігання та протидії домашньому насильству на території нашої держави. Свідомі політики розуміють, що проблема домашнього насильства в Україні досить

розповсюджена і саме домашнє насильство це те негативне явище про яке почали не тільки говорити, а почали активно працювати для усунення даної проблеми.

1.3. Прийняття зарубіжного досвіду у формуванні та реалізації політики запобігання та протидії домашньому насильству

Проблема домашнього насилля є важливою, глибокою і завжди актуальною. Світові та вітчизняні науковці роками намагаються виробити механізм, який дав би змогу знизити рівень домашнього насилля. Дослідження позитивного досвіду зарубіжних країн дасть змогу вирішити ряд проблем з питання, що досліджується.

МВС Великобританії – провідне урядове відомство, що здійснює координацією боротьби з насильством в сім'ї. На нього покладено визначення політики для інших державних установ. Крім того, воно співпрацює з громадськими організаціями при розробці та провадження політики. Воно здійснює вивчення проблематики, здійснює консультування, надає інформацію і публікує статистичні дані, пов'язані з рівнем домашнього насилля. З 90-х років 20 століття у Великобританії впроваджено міжвідомчий підхід до розробки політики на національному рівні, здійснюється міжвідомча координація на місцях, що дає змогу реалізувати політику в сфері надання послуг жертвам насилля [11].

Координація дій на місцях закріплена циркуляром МВС. Даний документ передбачає створення форумів, на яких би компетентні органи і різні соціальні установи мали б змогу обговорювати проблеми домашнього насилля та знаходити шляхи їх вирішення. Нажаль, дана реформа зазнала невдачі, оскільки уряд країни ігнорував ініціативи громадського сектора та не приділяв необхідної уваги питанню посилення кримінального покарання та зменшенні злочинності.

Лише на початку 2000-х років МВС країни, після широкомаштабних консультацій, визначило нову Стратегію «Безпека та справедливість». Основою документу становили дані про рівень домашнього насилля та визначено його негативний вплив на суспільство. Захист, справедливість та підтримка – основа даної Стратегії. Варто зазначити, що саме в Стратегії було визначено, що домашнє насилля може вчинятися не лише по відношенню до жінок та дітей, а й до чоловіків [11].

З 2005 по 2010 роки було впроваджено низку заходів, що направлені на протидію домашньому насиллю – визначено повноваження спеціалістів та радників з питань насилля в сім'ї, створено спеціалізовані суди. Важливу роль приділили профілактиці насиллю, підтримці жертв та мінімізації ризиків виникнення домашнього насилля. Важливим досягненням тих років стало виокремлення проблеми насилля над дітьми, а не лише дорослих.

США вважаються країною з найбільш розвиненим соціальним захистом. Суспільство цієї країни найбільш обізнане в своїх правах в галузі соціального захисту, в них найбільша нетерпимість до домашнього насилля.

Поліція США має визначальну роль у протидії насиллю в сім'ї. Вони прибувають на виклики, фіксують факти порушення закону, здійснюють арешти та контролюють осіб, що підозрюються у вчиненні протиправних дій. Крім того, в цій країні є спеціальний орган (відділ) прокуратури, що має спеціальні повноваження в сфері домашнього насилля. Зокрема, відкривати кримінальні провадження без заяви потерпілих та видавати приписи, якими забороняється наближення кривдника до постраждалої особи. Великим досягненням США є розвинена система професійних кризових центрів, притулків, в яких постраждалим надається вся необхідна допомога (юридична, психологічна тощо) [19].

Канада, на ряду із США, має досить високий рівень соціального захисту. Основу систему протидії насиллю складає ряд освітніх та корекційних складових. Як і США, в Канаді діє система притулків і хостелів, до постраждалих особи можуть знайти всю необхідну допомогу (юридичні

консультації, реабілітація як медична так і психологічна). У Канаді діє система термінового реагування на випадки насильства в сім'ї [19].

Боротьба з насильством проти жінок в Австралії почалася 80-х років 20 століття, а вже в 1990 році була представлена Національна стратегія боротьби з насильством щодо жінок. Саме після цього, насилля над жінками було визнано на міжнародному рівні та визначалося як порушення прав людини [70].

До заходів протидії домашньому насиллю Австралії відносяться: освітні програми, що реалізуються через навчальні заклади; «гарячі лінії»; масштабна просвітницька діяльність. Саме розвинена просвітницька, виховна та інформаційна діяльність дає змогу зменшити кількість випадків домашнього насилля, тим самим зменшити видатки на подолання їх наслідків.

Німеччина має Федеральне міністерство у справах сім'ї, осіб похилого віку, жінок та молоді [70] яке в межах свої повноважень має сферу запобігання та протидію домашньому насильству. Серед послуг, які надає Міністерство у цій сфері є :

- спеціалізовані консультативні центри з питань насильства щодо жінок [66], які займаються повним супроводом жінок, які постраждали від домашнього насильства, що включає надання консультацій та підтримки.

- притулки для потерпілих від домашнього насильства, які гарантують тимчасове безпечне житло для постраждалих осіб від домашнього насильства. У випадку коли їм немає куди піти, або якщо навіть після винесення заборонного припису, залишається об'єктивна загроза, або страх за безпеку у постраждалої особи внаслідок домашнього насильства з боку особи, яка вчиняла щодо неї насильства.

- інтервенційні агенції, які доповнюють послуги консультаційних центрів, надаючи їм фахові юридичні консультації з приводу судового розгляду їхніх справ та надають кваліфіковану психологічну підтримку постраждалим особам від домашнього насильства [64].

Німецьке законодавство дозволяє вислати із спільного житла особу, що

здійснила насильницькі дії проти іншої особи.

Найбільш цікавим для України, з погляду переймання досвіду, є норми Закону Франції [67], що був прийнятий у 2020 році. Перспективними напрямками в протидії домашнього насилля є:

- дистанційні браслети, що інформують жертву насилля, що кривдник перебуває в забороненій зоні по відношенню до жертви;

- обмежене використання пристроїв, що дають змогу визначити місцеперебування постраждалої від домашнього насилля особи (геолокації);

- винятки із правил медичної таємниці. Це дозволить інформувати компетентні органи про підозри домашнього насилля без згоди потенційної жертви.

Оцінка міжнародного досвіду показала, що в боротьбі з запобіганням домашнього насилля ефективним є інформування населення, просвітницька та освітня політика. Досвід кожної з розглянутих країн може бути корисним для запобігання та протидії насиллю в сім'ї нашої країні. Світовий досвід Великобританії та Сполучених Штатів Америки є досить важливим для України, тому що ці держави мають досвід реінтеграції постраждалих від домашнього насильства до нормального цивільного життя, який є досить актуальним на сьогодні для України.

Висновки до розділу 1

В першому розділі було досліджені теоретичні основи наукових досліджень державної політики запобігання та протидії домашньому насильству. Актуальність теми визначається високим рівнем домашнього насилля не лише в нашій країні, а й в світі.

Дослідники, що вивчають дане питання, вважають, що основною причиною домашнього насильства в нашій державі є відсутність якісної інформаційної, просвітницької та освітньої діяльності. Така діяльність має на меті інформувати населення щодо наявних інструментів та методів

запобігання та протидії домашньому насильству. Крім того, великою проблемою в нашій країні вважається нестача центрів реабілітації та психологічної підтримки.

Було розглянуто основні нормативно-правові документи з реалізації державної політики запобігання та протидії домашньому насильству як національного, так і міжнародного рівня.

Проаналізувавши зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики в сфері запобігання та протидії домашньому насильству у Великобританії, Сполучених Штатах Америки, Канаді, Німеччині, Франції та Австралії. Справді, досвід Великобританії та Сполучених Штатів Америки є досить важливим для України, тому що ці країни мають вдалий досвід реінтеграції постраждалих від домашнього насильства до нормального цивільного життя, який є досить актуальним для України станом на сьогодні.

Доведено, що інструменти та заходи запобігання домашньому насильству є актуальними та досить ефективними та наголошено, що вони сприяють зменшенню кількості випадків вчинення домашнього насильства.

Наголошено на потребі ратифікувати в Україні Стамбульську Конвенцію, як найефективніший механізм запобігання та протидії домашньому насильству.

Досить ефективним механізмом протидії домашньому насильству, є попередження його виникнення. Зокрема, Україна повинна приділяти увагу добробуту та благополуччю родин, при цьому не втручаючись в їхнє особисте життя, проте надаючи всі можливі інструменти підтримки та допомоги в різних життєвих обставинах. Також потрібно сприяти всебічному розвитку молоді та дорослого населення, проводити регулярні інформування населення про наявні та нові механізми захисту їхніх законних прав та інтересів. Державна політика повинна реалізовуватися таким чином, щоб досягнути максимального суспільного блага, при цьому використовувати всі можливі механізми та інструменти для втілення та реалізації такої політики.

Політика держави у сфері запобігання та протидії домашньому

насильству повинна спиратися на найкращі та найрезультативніші світові практики різних світових держав, саме це досить позитивно вплине на вирішення проблеми домашнього насильства в Україні.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОЛІТИКИ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

2.1.Проекти щодо запобігання домашньому насильству

Станом на сьогодні проблема домашнього насильства в Україні є досить насущною. Про це свідчать дані державних органів та дослідних установ, що досліджують дане питання. Наприклад, у дослідженні, що проводилося за допомогою уряду Великобританії, Фонду ООН у галузі народонаселення [12] зазначено, що в щороку в нашій країні близько 1,1 млн. жінок страждають від різного роду домашнього насилля. Варто зазначити, що 90 % таких випадків носить латентний характер. Гендерно-вікова структура домашнього насильства в Україні показує, що близько 70% постраждалих осіб від домашнього насильства є жінки, 20 % – чоловіки, 10 % – діти.

Європейський проект який організовувала Рада Європи «Боротьба насильства щодо дітей в Україні» [7], який тривав до кінця грудня 2021 року, що був направлений на підтримці України у збільшення впливу на випадки сексуальної експлуатації дітей, зокрема у цифровому середовищі.

Проект направлений на максимальне забезпечення прав дітей, що постраждали від домашнього насильства та свідків таких дій за допомогою судових проваджень та забезпечення прав постраждалих у цифровому середовищі. Реалізація цього проекту відбувалася через міжвідомчу співпрацю для надання та узгодження рекомендацій і проведення навчань, на яких безпосередньо координувалася та проводилася робота для протидії та запобігання сексуального насильства над дітьми.

За результатами реалізації проекту: внесено зміни в державну політику; проаналізовано чинну нормативно-правову базу та надано рекомендації для узгодження законодавства, розробки нових Законів, інструкцій та засобів державної політики.

Варто зазначити, що обов'язковою умовою зазначеного Проекту була

проходження педагогами та соціальними працівниками спеціальних курсів для роботи з дітьми, для отримання знань та навичок, що допоможуть виявляти та попереджати сексуальне насилля над дітьми, які перебувають під їх патронажем. Крім того, працівники поліції та слідства мають обов'язково пройти курси з вироблення навичок дружньої поведінки під час здійснення слідчих дій та правосуддя, аби зменшити ризик та (або) уникнути повторного психологічного травмування дітей під час проведення слідчих дій [7].

Важливим етапом реалізації Проекту було інформування та просвітницька робота, направлена на формування у населення та влади обізнаності в питаннях прав дітей та сексуального насилля над ними.

З 1 січня 2021 року Рада Європи розпочала новий проект «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні» [6] (COVAW). Передбачається, що тривалість даного проекту становитиме 2 роки. Проект направлено на розвиток та підтримку законодавства нашої країни та реалізації реформ, які пов'язані з перешкоджанням домашнього насильства, підвищення рівня обізнаності органів влади і населення щодо норм Стамбульської конвенції [28], в питаннях, що стосуються насильства по відношенню до жінок. Поступова реалізація Проекту дасть можливість підвищити рівень обізнаності в питанні домашнього насилля, подолання стереотипів щодо ролі жінок та гендерної нерівності.

Важливим досягненням України є активно діючий онлайн-проект з протидії домашньому насильству «Дім (не) Безпеки» [44]. Основою даного проекту складають брошури та відео просвітницького характеру. Основними темами є: «як виявляти домашнє насильство?», «види та наслідки домашнього насилля». Цільова аудиторія такої просвітницької діяльності – не лише безпосередні жертви домашнього насилля та особи, що допомагають впоратися з його наслідками, а і особи, що можуть бути потенційними свідками жорстокості або насилля в сім'ї.

Слід зазначити, що дедалі більше людей вважають, що проблеми домашнього насилля варто обговорювати, виносити на загал і не вважати, що

це «справа сімейна». Крім того, спостерігається тенденція до зацікавленості суспільства, а особливо молоді, до проблем булінгу та насильства над дітьми. Після проходження навчання, що передбачається Проектом, звичайні люди можуть допомагати постраждалим від домашнього насилля та скеровувати їх до компетентних органів.

Щорічно в Україні, з 25 листопада до 10 грудня включно проводиться Міжнародна кампанія «16 днів проти насильства». З 1991 року така акція підтримується міжнародною спільнотою [10] (рис. 2.1.1).

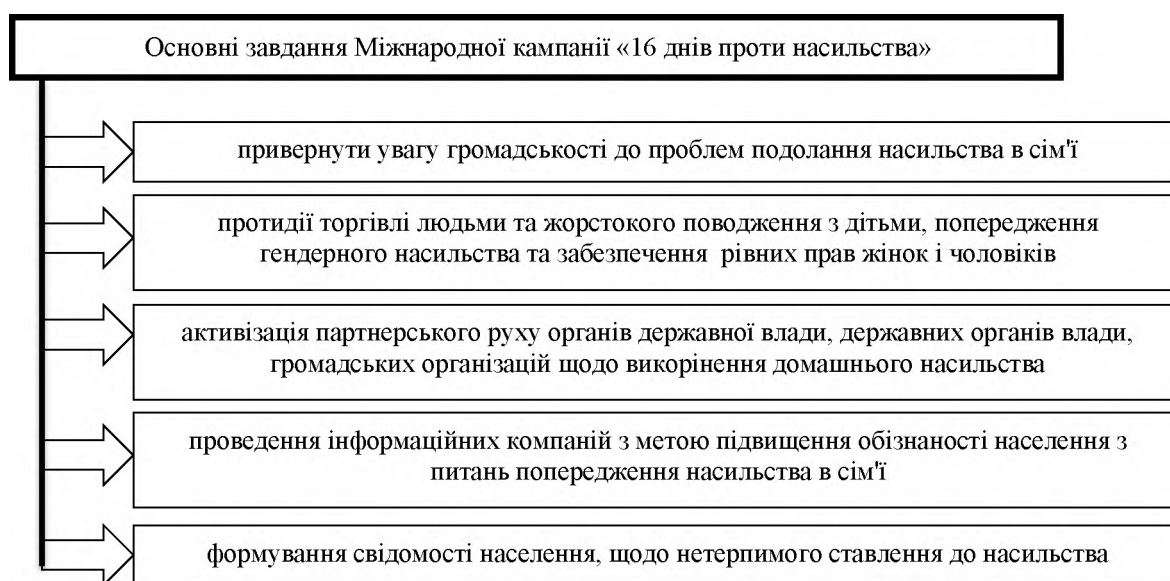

Рис. 2.1.1. Основні завдання Міжнародної кампанії «16 днів проти насильства»

Міністерство внутрішніх справ та Міністерство цифрової трансформації за підтримки Канадсько-українського проекту розвитку поліції (CUPDP) розроблено онлайн-інструменти протидії домашньому насильству, а саме, серіал про домашнє насильство, який складається з таких тем [37]: Серія 1 «Домашнє насильство: що це та яким буває», Серія 2 «До кого звертатися по допомогу», серія 3 «Законодавство та повноваження поліції», серія 4 «Планування безпеки постраждалих», серія 5 «Як Допомогти постраждалим».

Також, Законом України [48] пропонується створення Єдиного державного реєстру до якого вносяться дані про кривдників. Його планують

створити для найбільш плідної комунікації між всіма компетентними органами, які здійснюють діяльність, що направлена на запобіганням та протидією домашньому насильству та насильству за гендерною ознакою.

Рис. 2.1.2. Кількість закладів, що надають допомогу жертвам насилля в Україні (станом на 1 січня 2022 р.)

Під керівництвом ОБСЕ було проведено дослідження «Добробут і безпека жінок» у вибраних країнах Південно-Східної та Східної Європи у томі числі в Україні у 2018 році, було встановлено, що жінки зазвичай не звертаються до Центру соціальних служб сім'ї, дітей і молоді [18]. Дослідження показало, що рівень насилля в столиці і центральній Україні вищий ніж на Західній Україні. Експерти вважають, що такі показники свідчать про те, що в Західних областях більш шанобливо ставляться до жінок, виходячи із традицій та звичаїв, що шануються в регіоні. Основа цих звичаїв і традицій – повага до жінки, до її вільного вибору, шанобливого ставлення у стосунках та повазі партнерів один до одного.

Можливо, саме тому, традиція святкування Дня матері «прийшла» до нас саме із Західної України.

Більше 60 % жінок на території нашої держави зазнають психологічного,

фізичного або навіть сексуального насильства, кожна третя – від партнера. Про це свідчать дань ОБСЕ з питань добробуту та безпеки жінок в Україні. «Результати свідчать про те, що дві третини (67%) жінок в Україні віком від 15 років зазнали психологічного, фізичного або сексуального насильства. Найперше місце займає фізичне та/або сексуальне насильство зі сторони партнера, про що повідомили майже кожені три з десяти жінок (28 %)» [18].

Нажаль, в найбільшу зону ризику потрапляють родини із числа внутрішньо-переміщених осіб та членів родини учасників Антитерористичної операції та Операції об'єднаних сил, яка закінчила свою діяльність після воєнного вторгнення Російської Федерації на нашу землю. Варто зазначити, що кількість випадків домашнього насилля збільшується під впливом бойових дій. Оскільки ветерани, після повернення до нормального життя, не завжди отримують необхідну психологічну підтримку та лікування посттравматичного стресового розладу, не можуть адаптуватися до цивільного життя, що може призводити до домашнього насилля, жорстокої поведінки та збільшення кількості розлучень. Це підтверджують і багаточисленні світові дослідження.

Відсутність реабілітації учасників бойових може бути пов'язана з: запереченням проблеми, їх відкиданням; «покинутістю» ветеранів; відсутністю у регіоні закладів, що проводять реабілітацію військових; відсутністю фінансування таких програм; доступ до програм реабілітації.

Станом на 16 травня 2022 року за даними Єдиної інформаційної бази даних про ВПО Мінсоцполітики зареєстровано 1 млн 502 тис. 19 внутрішньо переміщених осіб з територій Донецької та Луганської областей та АР Крим, що було окуповано [41], що на 42 тис. 849 осіб більше ніж за 2021 рік. У зв'язку з нападом Російської Федерації на територію нашої держави 24.02.2022 року понад 11 млн. українців були змушені переселитися в більш безпечніші області країни чи взагалі виїхати за кордон [43].

Отже, проблема соціальної адаптації та ресоціалізації вимушено переміщених осіб навіть сьогодні стоїть в Україні досить гостро. Оскільки

відсутність житла та економічні труднощі в таких родинах може лиш збільшувати рівень агресії, а тому і збільшувати кількість випадків домашнього насильства. У зв'язку із вторгненням Російської Федерації на наші землі ця проблема ще більше загострилася. Держава підтримує внутрішньо переміщених осіб, в цей нелегкий час, здійснюються виплати матеріальної допомоги, надаються пільги та субсидії, буде будуватися житло для внутрішньо переміщених осіб чиє власне житло було знищене .

Відповідно до норм чинного законодавства, учасникам бойових дій має бути забезпечено надання таких послуг: психологічна діагностика, психологічна просвіта та інформування, психологічне консультування, психологічна підтримка і супроводження, психотерапія, групова робота [50].

Варто зазначити, що з липня 2021 року, діючі військовослужбовці за вчинення домашнього насилля, будуть нести адміністративну відповідальність.

Станом на 23.07.2022 року на території України вже діє 363 мобільні бригади соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильство за ознакою статі (ця робота почалась ще в 2015 році). 24 мобільні бригади були створені вже після повномасштабного вторгнення Росії на територію нашої країни. Ці бригади функціонують у 12 містах України.

Таким чином, можемо констатувати факт, що в українському суспільстві досить низький рівень обізнаності постраждалих осіб від домашнього насильства в сфері захисту своїх прав та інтересів, у зв'язку із цим рівень звернень до поліції та центрів соціального захисту є досить низьким, що підтверджується дослідженнями та вивчення проблематики насильства відносно жінок в Україні.

2.2. Моніторинг показників та аналіз політики запобігання та протидії домашньому насильству у Полтавській області

Україна робить впевнені кроки на шляху до вирішення питання домашнього насильства та стереотипів, пов'язаних з цією проблемою. Але зміни, які відбувається, породжують все нові труднощі, з якими нам ще не раз потрібно буде зустрітися. Продовжуючи дослідження з даної тематики та вивчаючи міжнародний досвід, наша держава може досягнути непоганих результатів. Хоча ніде у світі не існує ідеальної політичної системи і законодавчої бази, але основними нашими завданнями залишається постійний моніторинг та вдосконалення.

Автором було проаналізовано масив даних, що надала за запитом Національна поліція України, який стосується кількості звернень з приводу домашнього насильства по всій території нашої держави. Для порівняння було взято дані за п'ять останніх років (з 2017 по 2021 рр.), щоб проаналізувати, наскільки ефективно впливає на довіру людей до державних інституцій, обраний державою курс та запровадження заходів для вирішення та подолання проблеми домашнього насильства.

Таблиця 2.2.1

Кількість звернень громадян з приводу домашнього насильства до Національної поліції України, 2017-2021 роки.

Групи	Кількість звернень громадян					2021 р. у % до 2017 р.
	2017	2018	2019	2020	2021	
Всього заяв	110932	115473	141814	208784	325599	в 3,1 рази
Дорослі	109541	114055	139933	205351	319724	в 2,9 рази
Жінки	х	89498	113403	182088	58856	х
Чоловіки	х	24557	26530	23263	260886	х
Діти	1391	1418	1881	3433	8842	в 4,7 рази
Дівчатка	х	562	1153	2012	1067	х
Хлопчики	х	856	728	1421	7775	х

*2021 р. у% 2018 р.

Джерело: Національна поліція України (узагальнено автором).

За проведенням моніторингом ми бачимо, що серед показників кількості звернень з приводу домашнього насильства, відносно трьох груп чоловіки,

жінки та діти, які були зареєстровані Національною поліцією України за період з 2017 по 2021 рр., найвищим є показник кількості звернень від чоловіків за 2021 рік і становить 260886 звернень. Взагалі, можемо констатувати факт того, що 2021 рік дуже відрізняється кількістю звернень до поліції з приводу домашнього насильства, всього кількість становила – 325599 звернень, що на 116815 звернень більше ніж за 2020 рік.

Структуру звернень за роками та показниками кількості звернень з приводу домашнього насильства відносно трьох груп: чоловіки, жінки та діти за період з 2018 по 2021 рр. за даними Національної поліції України представлено на рис. 2.2.1 [36].

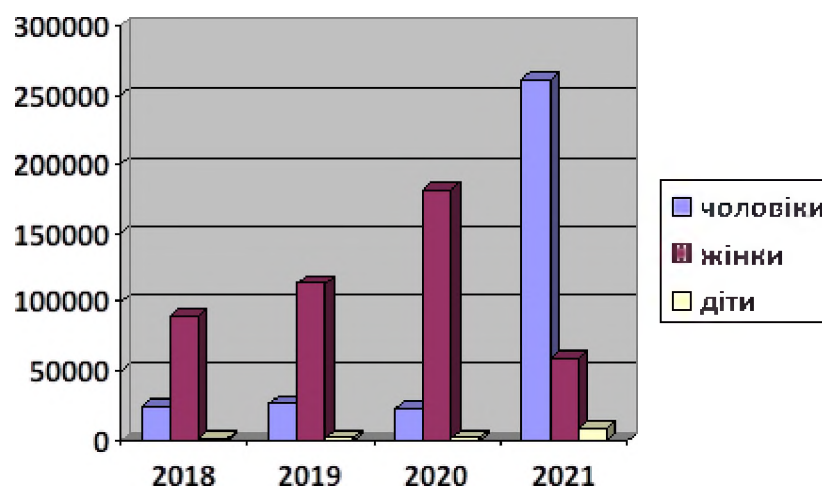

Рис. 2.2.1. Динаміка звернень з приводу домашнього насильства основних груп (чоловіки, жінки, діти) Національної поліції України, 2018-2021 рр.

Джерело: Національна поліція України (узагальнено автором).

У таблиці 2.2.2 відображено структуру звернень з приводу домашнього насильства відносно двох груп: дорослі та діти, і трьох підгруп: чоловіки, жінки та діти за різні проміжки часу у період з 2017-2021 рр. Із вище наведених даних ми можемо зробити висновок, що кількість звернень у відсотках з приводу домашнього насильства від дорослих у порівнянні з дітьми є найвищою і становить 98,78% у 2018 році, а найнижчий показник становить

98,19% у 2021 році. Також ми можемо бачити, що показник звернень чоловіків у 2021 році найбільший і становить 80,12%. Це свідчить про те, що дедалі більше чоловіків починає звертатися по допомогу до Національної поліції України.

У 2018 році Національна поліція України розпочала збір статистичних даних з розподілом за гендерною ознакою, і відповідно до відсоткових показників наведених у таблиці 2.2.2, кількість звернень від чоловіків з 2021 року почала активно зростати на 61,45%, а частка звернень з приводу домашнього насильства дітей збільшується поступово протягом 2018-2021 рр. У 2018 році кількість звернень від дітей становив 1,22% то у 2021 році цей же показник виріс майже у 2,5 рази та становив 2,71%. Таким чином ми бачимо, що дедалі частіше діти починають звертатися за допомогою.

Таблиця 2.2.2

**Структура звернень з приводу домашнього насильства
до Національної поліції України, %**

Групи	Роки					2021 р. до 2017 р. (+, -)
	2017	2018	2019	2020	2021	
Всього	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	x
Дорослі	98,75	98,78	98,67	98,36	98,19	-0,56
Жінки	x	77,51	79,97	87,21	18,07	-59,44
Чоловіки	x	21,27	18,70	11,15	80,12	+ 61,42
Діти	1,25	1,22	1,33	1,64	2,71	+1,07
Дівчатка	x	0,48	0,82	0,96	0,33	-0,63
Хлопчики	x	0,74	0,51	0,68	2,38	+1.7

Джерело: Національна поліція України (узагальнено автором).

Питома вага звернень від жінок за 2018-2020 роки незначно збільшується, а у 2018 році становить – 77,51% від загальної суми звернень, у 2019 році – 79,97% від загальної суми звернень. Проте у 2020 році цей показник значно збільшився і становив – 87,21% від загальної суми звернень. Можна припустити, що це могла спричинити світова пандемія COVID-19 та спричинені нею жорсткі карантинні обмеження та вимушена ізоляція. Але у 2021 році показник звернень від жінок знизився на 15,76 %.

На основі розрахунків, можна зробити висновок, що за визначений

період часу (2017-2021 рр.) показник кількості звернень від чоловіків різко зріс у 2021 році, в той час як від дітей кількість звернень зростала поступово протягом чотирьох років і у 2021 році становив найвищий показник 2,71%. На мою думку, таке різке збільшення показника було зумовлене пандемією COVID-19, жорсткими карантинними обмеженнями, вимушеною ізоляцією та переходом школярів на дистанційну форму навчання.

Від домашнього насильства в Україні потерпають сотні тисяч людей . Однак, тільки 10% з них звертаються по допомогу [64]. Три мільйони дітей, які страждають від домашнього насильства, будучи свідками соціологічні дані а не статистичні. Насправді таких дітей та дорослих значно більше, ніж звернень, які зареєстровані Національною поліцією України.

Автором було зроблено запит до Полтавського обласного центру соціальних служб для отримання даних з приводу інформації стосовно домашнього насильства яка надходила до суб'єктів соціальної роботи Полтавської області з розподілом на групи: дорослі, які постраждали від жорстокого поводження та насильства, у них дітей, у т. ч. кількість дітей постраждалих від жорстокого поводження та насильства за період з 2017 по 2021 рр.

Таблиця 2.2.3

Кількість звернень з приводу домашнього насильства до суб'єктів соціальної роботи Полтавської області

Групи	Роки					2021 р. до 2017 р. (+, -)
	2017	2018	2019	2020	2021	
Всього звернень	100	90	98	348	798	в 7,9 рази
Дорослі, які постраждали від жорстокого поводження та насильства	100	90	98	348	798	698
у них дітей	102	90	171	364	473	383
у т. ч. кількість дітей постраждалих від жорстокого поводження та насильства	23	36	92	87	213	121

Користуючись даними таблиці 2.2.3 з приводу інформування стосовно домашнього насильства, які надходили до суб'єктів соціальної роботи Полтавської області та поліції, за період, 2017-2021 роки. зауважимо, що кількість звернень з 2017 по 2019 роки знаходиться на позначці не вище 100, а вже 2020 році кількість зростає. Це свідчить про довіру та свідоме звернення до суб'єктів соціальної служби та поліції, що до підтвердження існуючої загрози життю та розвитку в соціумі.

Враховуючи статистичні данні, ми не говоримо або навіть не схилиємося до думки, що зростання звернень, вказує на неспроможність Державних органів та Соціальної служби надати допомогу, ми лише бачимо, що соціум довіряє, але ще не готовий до змін та роботи зі своєї сторони для виправлення.

Таким чином, чинна державна політика дуже відрізняється від ситуації та політики, яка була п'ять років тому. Але нажаль, ми можемо констатувати сумний факт що заходів, які вживає держава в запобіганні та протидії домашньому насильству недостатньо. Саме рівень довіри до суб'єктів надання соціальних послуг ще досі є достатньо низьким. Безперечно, різке підвищення кількості звернень з приводу домашнього насильства у 2021 році спричинене корона вірусною кризою, та наслідками що спричинили жорстокі карантинні обмеження та ізоляція.

2.3. Запобігання та протидія процесам домашнього насильства в період карантинних обмежень в умовах пандемії Covid-19

З початком пандемії Covid-19 та після ведення Кабінетом Міністрів України жорсткого локдауну, що мав на меті перехід на дистанційну форму навчання та закриття всіх підприємств, установ та організацій, за винятком об'єктів критичної інфраструктури, повним припиненням польотів та обмеженням залізничних перевезень, величезна кількість людей стала заручницею власних осель без можливості зайвий раз покинути свій дім. Це, в

свою чергу, призвело до стрімкого збільшення випадків домашнього насилля.

Дослідження «Вплив COVID-19 на права жінок в Україні», що охоплювало респондентів з всіх регіонів нашої країни, показало, що 40 % жінок, які підтвердили випадки домашнього насилля, не мали такого досвіду до карантину. 56 % опитаних засвідчили, що збільшення турботи про сім'ю, домашній «полон» негативно вплинув на їх професійну сферу [33].

Зростання випадків домашнього насилля в період карантинних обмежень зафіксовано не тільки в нашій країні. Наприклад, у Франції цей показник зріс на 30 % (кількість звернень з приводу домашнього насилля), а кількість вбитих жінок чоловіками в Британії, зросла в тричі. Збільшення випадків домашнього насилля фіксується і в Німеччині, Іспанії, Китаї, Австралії та Канаді.

Опитування соціологічної групи «Рейтинг» [40] показано, що під час ізоляції жінки виконують більше домашньої роботи, а чоловіки більше часу витрачають на сон, алкоголь, секс і спорт. Проте у громадських організаціях щодня фіксують зростання кількості звернень щодо домашнього насильства. Альона Кривуляк, координаторка напрямку гарячих ліній громадської організації «Ла Страда» повідомила, що у січні-лютому 2022 року надходили майже дві тисячі дзвінків щомісяця. Після початку повномасштабної війни у березні кількість звернень скоротилась, але вже у квітні «гаряча лінія» зареєструвала понад півтори тисячі дзвінків [15].

Кількість звернень до благодійного фонду «Слов'янське серце» [4], який працював на Донбасі, з початку жорсткого локдауну зросла вдвічі. Так стверджує Катерина Ханева, координаторка напрямку з попередження та протидії гендерно-обумовленому домашньому насильству, вона констатує факт, що дистанційна допомога часто недоступна жінкам поблизу лінії розмежування. На її думку, саме через карантинні обмеження у Донецькій області погіршилася ситуація з доступом до правосуддя і безоплатної правової допомоги.

Україна зробила значний крок у вирішенні проблеми запобігання та

протидії домашньому насильству коли прийняла Закон України [45], а саме, було внесено зміни до кримінального законодавства, та розширено повноваження Національної поліції України, для покарання кривдників, та обмеження їхнього контакту з постраждалими особами від домашнього насильства, шляхом винесення заборонних та обмежувальних приписів.

Крім того, Національною поліцією [38] сформовано мобільні бригади по протидії домашньому насильству, що дістали назву «Поліна» [8].

Склад таких груп формується із працівників управлінь та відділів Національної поліції України, що мають спеціалізовану підготовку з протидії та реагування на домашнє насильство. Основною задачею групи «Поліна» є видача заборонного припису. Тимчасовий припис забороняє будь-який контакт з постраждалою особою.

Варто зазначити, що в Україні діє урядова «гаряча лінія» на базі урядового колцентру, що надає консультації особам, постраждалим від домашнього насилля.

У 2020 році за підтримки ОБСЄ підготовлено «Методичний посібник для фахівців, які впроваджують типову програму для кривдників» з метою підвищення ефективності роботи фахівців, які реалізують Програму для кривдників та осіб схильних до вчинення домашнього насильства [34]. Посібник розроблено для регулювання роботи фахівців, які будуть працювати з особами, які вчинили домашнє насильство, а також спрямований на підвищення компетенцій та навичок фахівця.

Висновки до розділу 2

В даному розділі магістерської роботи було розглянуто та проаналізовано чинну державну політику нашої держави із запобігання та протидії домашньому насильству. Було розглянуто основні проекти щодо запобігання домашньому насильству, які реалізуються на території України за підтримки міжнародних партнерів та меценатів. В яких зазначені

соціологічні показники рівня домашнього насильства в Україні та гендерно вікова структура. Відповідно до соціологічних даних «Гендерна рівність та відповідь на домашнє насильство у приватному секторі в Україні: закликає до дій» [12] 70% які постраждали від домашнього насильства – це жінки, 20% – чоловіки, 10 % – діти.

Також було визначено мету та основні завдання проекту Ради Європи «Боротьба з насильством щодо дітей в Україні» [7], який фокусується на підтримці України у посиленні її реакції та дій на випадки сексуальної експлуатації дітей, у тому числі і в цифровому середовищі, на поширенні сприятливих для дітей практик з акцентом на забезпеченні прав постраждалих дітей від домашнього насильства та свідків у судових провадженнях, та просуванні прав дитини в цифровому середовищі.

Було проаналізовано успішний український освітній онлайн проект «Дім (не) Безпеки [44] створений для покращення обізнаності громадян щодо наявних в Україні заходів к сфері захисту громадян від домашнього насильства.

За результатом дослідження «Добробут і безпека Жінок» на основі історичного аналізу було досліджено причинно наслідковий зв'язок найнижчого рівня насильства щодо жінок в Західному регіоні в порівнянні з Центральним. Також було висвітлено питання осіб, які перебувають в найбільшій зоні ризику, серед яких родини учасників бойових дій та родин внутрішньо-переміщених осіб, та наведено можливі шляхи вирішення проблеми на прикладі зарубіжного досвіду.

Акцентовано увагу на недоліках чинного законодавства з протидії та запобігання домашньому насильству в статті 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення [63], згідно якої діючі військовослужбовці не будуть нести адміністративної відповідальності за вчинення ними домашнього насильств, тому що такі особи несуть відповідальність згідно Дисциплінарного статуту [53], але він не передбачає відповідальності за вчинення особами домашнього насильства.

Завдяки статистичним даним, які було отримано в Національній поліції України було встановлено, що за останні п'ять років найвищий показник кількості звернень з приводу домашнього був від жінок у 2021 році становив – 325599 звернень, і становить 98,19% від загальної кількості звернень. У 2018 році Національна поліція України розпочала збір статистичних даних з розподілом за гендерно віковою ознакою, згідно даних якої ми можемо констатувати сумний факт, що навіть серед дітей, дівчатка частіше страждають від домашнього насильства ніж хлопчики.

Також було проаналізовано основні інструменти чинної політики запобігання та протидії домашньому насильству та проведено моніторинг центрів притулків та бригад допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства.

Під час вивчення даної теми було виявлено факт, що під час пандемії COVID-19 та жорстких карантинних обмежень зросла кількість випадків домашнього насильства у всьому світі.

Отже, збереження чинної політики не потребує великої кількості ресурсів та внесення змін до нормативно правових актів які регулюють відносини у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, проте діюча політика, нажаль не призведе до вирішення проблем домашнього насильства в українських родинах. Тому необхідно формувати нетерпиме ставлення в суспільстві до насильства та вкорінити негативні стереотипи про домашнє насильство.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИКИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ

3.1. Стейкхолдери процесу реалізації політики запобігання та протидії домашньому насильству в Україні

Державна політика щодо запобігання та протидії домашньому насильству в Україні не є достатньо результативною, про що свідчать показники соціологічних досліджень, які систематично проводяться на території країни, та статистичні дані Міністерства соціальної політики України та інформація Національної поліції України.

Домашнє насильство – одна з найбільш глобальних проблем, яка торкається як жінок, так і чоловіків. Слід зазначити, що найбільш уразливими є жінки та діти. До групи високого ризику потрапляння в категорію потерпілих від домашнього насильства входять інваліди, в тому числі діти з інвалідністю, люди похилого віку, внутрішньо переміщені особи та сім'ї учасників АТО та війни, що розпочалася 24 лютого 2022 року.

Насильство не лише негативно впливає на фізичне та психологічне здоров'я потерпілих, але й може призвести до інвалідності та навіть смерті внаслідок тяжких тілесних ушкоджень, несумісних з життям, або взагалі самогубства потерпілих.

Насильство в сім'ї спричиняє зниження коефіцієнта корисної праці працівників підприємств, відомств і організацій, а також може призвести до збільшення відпусток і лікарняних для постраждалих від домашнього насильства або навіть звільнення. Таким чином, домашнє насильство впливає на ринок праці, що в свою чергу негативно впливає на економіку нашої країни.

Після вивчення передвиборчих програм та гасел політичних партій «Слуга Народу», «Голос», «Батьківщина», «Європейська солідарність», «За майбутнє» було зроблено висновок, що всі вище перераховані політичні партії

розглядають соціальну сферу з точки зору пільг, пенсій та соціальних гарантій, висвітлюючи це як боротьбу та подолання бідності та покращення життя соціально незахищених верств населення, шляхом виплат їм матеріальної допомоги.

Визначення зацікавлених сторін (стейкхолдерів) здійснювалося на основі рекомендацій Кабінету Міністрів України щодо прогнозування впливу [65] та з метою залучення громадськості до процесу прийняття рішень. Аналіз дав змогу вирізнити та згрупувати зацікавлені групи: цільову, непрямого впливу, потенційного впливу, групу зі значним впливом, групу експертів, групи інтересів.

З метою розробки ефективних механізмів запобігання та протидії домашньому насильству в Україні відповідно до міжнародних стандартів необхідно провести публічні консультації з усіма групами зацікавленими сторонами (стейкхолдерами) (рис. 3.1.1).

Законом України [47, ч. 1 ст. 6] визначено суб'єкти, які провадять та здійснюють діяльність і заходи у сфері запобігання та протидії насильству в сім'ї: спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; інші органи та установи, на які покладено функції щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї; загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб; громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають на законних підставах.

Пункт 2 статті 6 Закону України [47] визначає, що «Спеціально уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є: центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Будемо спитатися на актуальну характеристику зацікавлених сторін (стейкхолдерів) за критеріями заінтересованості, важливості, впливовості, запропоновану в наукових роботах (додаток Д). Оцінювання, що представлено

в додатку В проводилось за ступенем зацікавленості (дуже зацікавлений – 3; скоріше зацікавлений ніж ні – 2; незацікавлений – 1; опонент – 0); ступенем важливості (дуже значущий – 3; найімовірніше значущий – 2; незначущий – 0); рівнем впливовості (дуже впливовий – 3; скоріше впливовий, ніж ні – 2; найімовірніше впливовий – 1; зовсім не впливовий – 0).

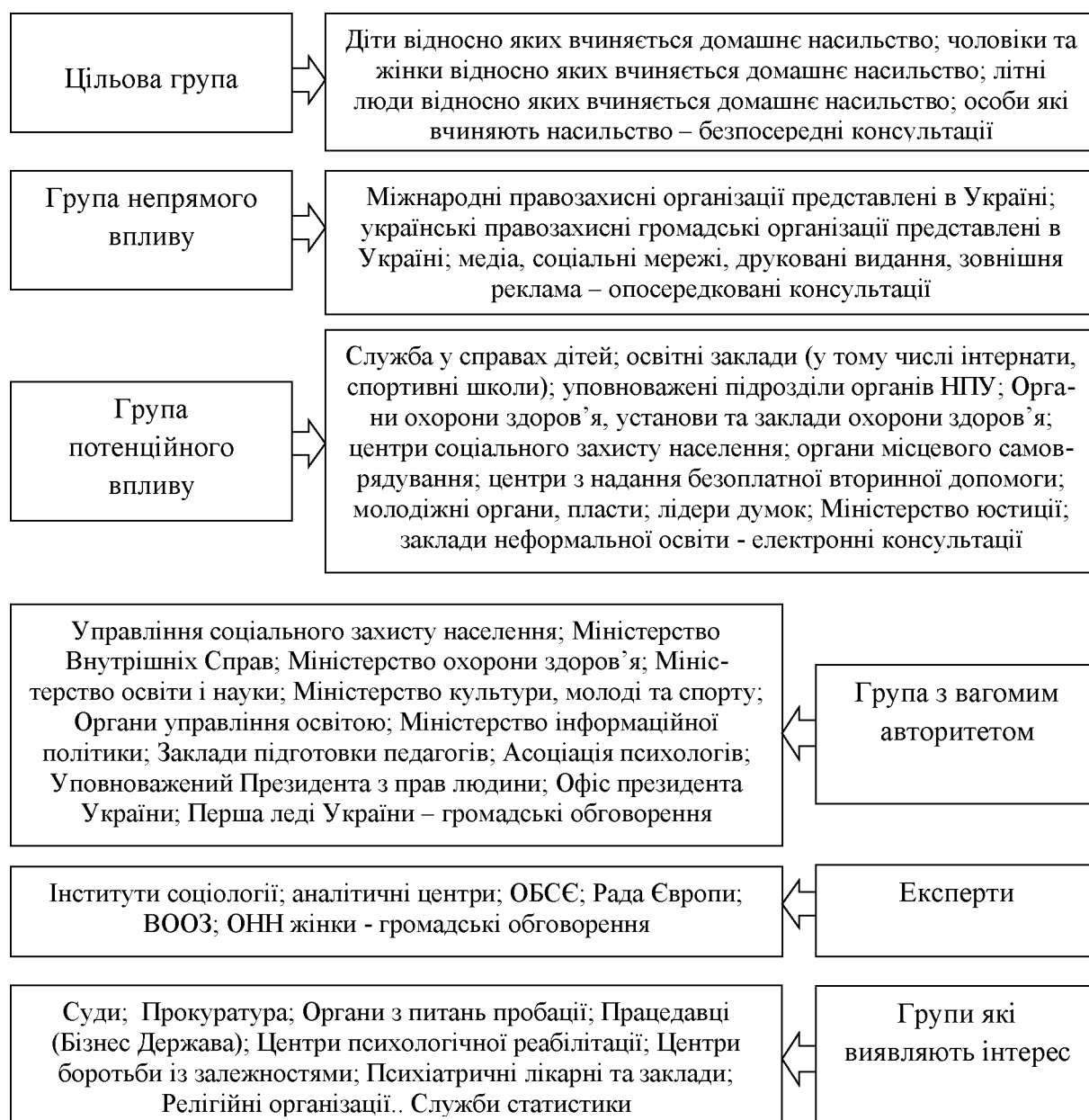

Рис. 3.1.1. Стейкхолдери процесу реалізації політики запобігання та протидії домашньому насильству в Україні

Узагальнено автором на основі [63].

Отже, на основі рекомендацій КМУ можна виокремити стейкхолдерів для того, щоб долучати громадян, до процесу прийняття рішень з приводу формування дієвих заходів із запобігання та протидії домашньому насильству на території нашої держави.

– Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, у тому числі їх структурні підрозділи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

– сільські, селищні, міські, районні у містах (у разі їх створення) ради, їх виконавчі органи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству» [47, ч.2 ст.6].

Отже, проаналізувавши чинну державну політику щодо запобігання та протидії домашньому насильству в Україні згідно Закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству», де чітко визначено суб'єкти, які повинні здійснювати заходи у сфері запобігання та протидії насильству в сім'ї, а також визначено органи спеціально уповноважені у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, розуміємо, що Закон існує, проте на даний час необхідно активно рухатися в напрямку створення дієвого алгоритму функціонування суб'єктів соціальної роботи, що гарантує безпеку та дасть можливість протидіяти домашньому насильству.

Постанова КМУ від 22 серпня 2018 р. № 658 визначає порядок взаємодії суб'єктів, що провадять заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за гендерною ознакою, що направлені на застосуванні комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства та сприяння реалізації прав осіб, що постраждали від насильницьких дій. Проте, дана Постанова не передбачає чіткого механізму та алгоритму дій при виявленні насильницьких дій стосовно особи, яка попала під супровід соціального працівника. Це питання потребує законодавчого регулювання і розроблення інструктивних документів, котрі б допомогли у вирішенні даного питання

3.2. Практичні рекомендації щодо трансформації політики запобігання та протидії домашньому насильству в Україні на рівні громад

Проблеми домашнього насилля є в кожній країні світи і подолати це явище повністю не можливо. Формування жорстокості, зазвичай, починається ще в дитинстві. За даними досліджень, близько 50 % сімей, в яких батьки піддавалися домашньому насиллю, самі здійснюють насильницькі дії над своїми дітьми, будучи дорослими. До факторів, що можуть формувати майбутню свідомість кривдника можна віднести:

- особа піддавалася насиллю в дитинстві;
- булінг дома, школі, серед однолітків, друзів;
- брак уваги з боку батьків та бажання привернути увагу;
- емоційна «залишеність»;
- психологічні та емоційні проблеми.

На нашу, основою для ефективної державної політики щодо запобігання домашньому насильству має бути інформаційна політика, яка б дозволяла формувати нульову толерантність до дій, які пов'язані з домашнім насильством, насиллям за гендерною ознакою та булінгом. Одним з напрямів такої діяльності має стати просвітницька діяльність в осередку життя дітей (школа, друзі, батьки, секції, гуртки тощо). Інформаційна політика може стати ключовим напрямом у вирішенні соціальної складової домашнього насилля.

Ще однією проблемою, яка є причиною виникнення домашнього насилля – це шлюби у ранньому віці. Дана проблема базується на неготовності молодих людей до шлюбу, усвідомлення своїх ролей та місця в ньому, неготовності до раннього батьківства. В вирішенні даної проблеми можуть допомогти державні програми, які б готували молодь до шлюбу, розвивати рівень відповідальності за подружні стосунки, здійснювати підготовку до свідомого батьківства.

За даними МОЗ України щороку матерями стають близько 50 % дівчат віком від 15 до 20 років, а статистика абортів свідчить, що щороку їх роблять

близько 8 тисяч дівчат (жінок). Нажаль, немає статистики щодо складу сімей (чи їх відсутності), що стають молодими матерями чи приривають вагітність. Проте, статистика розлучень та кількості дітей, що залишаються без батьківського піклування з кожним роком зростає. На нашу думку, в цьому прослідковується причинно-наслідковий зв'язок.

Отже, одним із найбільш важливим завданням нашої держави є формування в молоді відповідального відношення до виконання батьківських обов'язків, що дасть змогу позитивно вплинути на формування інституту сім'ї в українському суспільстві. Державна політика в сфері сім'ї має бути спрямована не лише на вирішення поточних проблем, а і націлена на довгострокові результати.

Ще однією проблемою нашої країни є те, що лише 10 % осіб, що стали жертвами насилля, звертаються за допомогою у уповноважених органів. Причини низької кількості звернень осіб до компетентних органів представлено на рис. 3.2.1.

Запровадження державної політики щодо запобігання та протидії домашньому насильству як варіанту державної сімейної та молодіжної політики, що базується на інформаційно-просвітницьких компаніях та освітніх програмах, дасть змогу забезпечити:

- зниження рівня домашнього насильства та насильств за ознакою статі;
- підвищення рівня знань у майбутніх батьків в питаннях виховання дітей;
- покращення знань у молоді про особливості сімейних стосунків та значення рівних ролей у подружжі;
- покращення обізнаності громадян про гарантовані їм права в сфері захисту їхніх законних прав та інтересів;
- покращення довіри громадян до суб'єктів надання послуг у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- збільшення кількості засуджених за злочини пов'язаних з домашнім насильством;

- викорінення негативних стереотипів та руйнація терпимого ставлення до насильницької моделі поведінки;
- зменшення кількості випадків повторного вчинення домашнього насильства;
- зміну агресивної поведінки кривдників на безпечну та неагресивну;
- викорінення стереотипів про соціальні ролі чоловіків та жінок.

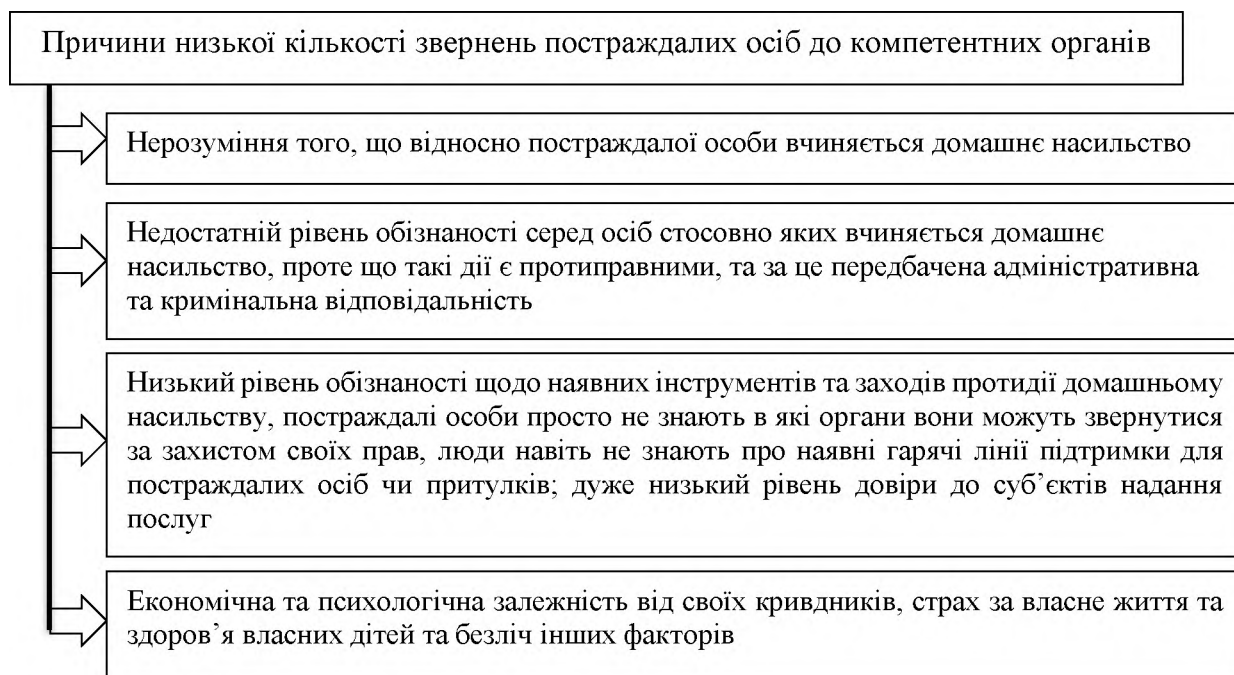

Рис. 3.2.1. Причини низької кількості звернень постраждалих осіб до компетентних органів

Для оцінювання реалізації запропонованого варіанту державної політики важливо застосовувати цільові індикатори та критерії, що представлені в додатку Г

В результаті запровадження державної політики щодо запобігання та протидії домашньому насильству як варіанту державної сімейної та молодіжної політики, що базується на інформаційно-просвітницьких компаніях та освітніх програмах, очікується зменшення кількості вчинених випадків домашнього насильства в Україні.

Реалізація вищезгаданої політики вимагає відповідного ресурсного

забезпечення (додаток А), що, на думку автора, і допоможе зменшити кількість випадків вчинення домашнього насильства в Україні. При цьому потрібно враховувати також можливі ресурсні обмеження (рис. 3.2.2).

Рис. 3.2.2. Ресурси, яких може бракувати під час трансформації політики запобігання та протидії домашньому насильству в Україні

Отже, домашнє насильство не лише соціальна проблема суспільства, а також і проблема, яка значною мірою впливає на економіку держави. В першу чергу це стосується як і видатків бюджету на подолання та протидію домашньому насильству. Постраждалі особи від домашнього насильства довше знаходяться на лікарняних, на відміну від інших, та частіше звільняються, що негативно впливає як на державу з громадським суспільством, так і на бізнес.

Пріоритетними завданнями державної політики в сфері домашнього насилля та його запобіганню є налагодження механізмів моніторингу, захисту потерпілих до роботи запобігання домашньому насильству. Посилення та привернення уваги до проблеми домашнього насилля значно посилить

навантаження на бюджет. Вирішення даної проблеми є перерозподіл видатків з інших сфер та залучення внутрішніх та міжнародних інвестицій.

Фінансування заходів запобігання насилля має здійснюватися не за залишковим принципом, а одним із пріоритетним напрямів соціальної сфери. Перерозподіл такого фінансування має здійснюватися уповноваженими особами, органами, організаціями, що в подальшому будуть здійснювати заходи, що передбачені державною політикою в сфері запобігання та протидії домашньому насиллю.

Крім того, реалізація державної політики в сфері запобігання та протидії домашньому насиллю потребує залучення спеціалістів, робочих груп, що будуть здійснювати розробку нормативно-правових документів, реалізацію запланованих заходів. Надзвичайно важливим є залучення до обговорення та фінансування громадських організацій та представників бізнесу.

Важливим моментом при розподілі фінансування на соціальну сферу є корупція, а саме привласнення державних коштів закладених на реалізацію політики вищими посадовими особами, блокування прийняття альтернативи через неспроможність дійти компромісу ладними політичними партіями, блокування альтернативи іншими Міністерствами та відомствами через розподіл бюджетних коштів, складність подолання усталених стереотипів українського суспільства.

Для забезпечення ефективної реалізації запропонованої політики очікувані результати від реалізації запропонованого варіанту політики щодо запобігання та протидії домашньому насильству розподілені на короткострокові, середньострокові, віддалені, бажані, небажані, передбачувані та непередбачувані. Очікувані результати можна розглядати як такі (додаток Д).

Завдання й заходи з реалізації запропонованого варіанту політики:

– визначити найбільш проблемні регіони, які потребують найбільшого втручання. До таких регіонів відносяться: регіони з високим рівнем безробіття;

регіони з низьким рівнем життя; регіони з великою кількістю ВПО та учасників бойових дій;

- розробити механізм здійснення інформаційної діяльності в ЗМІ та соціальних мережах;
- розробити дієву освітню програму щодо сексуального виховання, безпеки у родині, культури спілкування;
- визначити напрями підготовки спеціалістів, що будуть здійснювати роботу в навчальних закладах;
- Міністерству соціальної політики розробити інформаційну концепцію для молоді стосовно подружнього життя;
- залучити до Концепції спеціалістів різних напрямів, благодійних, релігійних та громадських організацій;
- приділити велику увагу частині Концепції з підготовки молоді до батьківства;
- оптимізувати кількість реабілітаційних центрів для осіб, що постраждали від домашнього насилля;
- розробити програму, що зобов'язує кривдників проходити реабілітацію та роботу з корекції поведінки.

Для директорів ЦСС, керівників та фахівців мобільних бригад розроблено гайд інтерв'ю, які б дозволили оцінити бачення проблеми посадових осіб, що будуть працювати з постраждалими (додатки).

Представникам Міністерства соціальної політики України та для забезпечення оптимального функціонування мобільних бригад соціально-психологічної допомоги, рекомендується:

- затвердити форму первинного оцінювання випадку домашнього насильства та/ або насильства за ознакою статі та додаток до неї; план заходів щодо безпеки постраждалої; протокол безпеки для працівників; форму перенаправлення;
- розробити та затвердити цикл обов'язкових тренінгів для навчання команди МБ СПД;

- затвердити правила роботи фахівців (надання послуг в межах мобільної бригади);

- розробити форму моніторингу та оцінки ефективності.

Для засновників (органів місцевого самоврядування):

- виділити фінансування для оптимального функціонування мобільних бригад;

- забезпечити мінімальними матеріально-технічними ресурсами.

Для служб, при яких створено мобільні бригади:

- створити необхідні умови функціонування та співпраці фахівців МБ та служби;

- організувати навчання для фахівців.

Також пропонується: визначити найбільш проблемні регіони, які потребують найбільшого втручання; розробити механізм здійснення інформаційної діяльності в ЗМІ та соціальних мережах; розробити дієву освітню програму щодо сексуального виховання, безпеки у родині, культури спілкування; визначити напрями підготовки спеціалістів, що будуть здійснювати роботу в навчальних закладах; Міністерству соціальної політики розробити інформаційну концепцію для молоді стосовно подружнього життя; залучити до Концепції спеціалістів різних напрямів, благодійних, релігійних та громадських організацій; приділити велику увагу частині Концепції з підготовки молоді до батьківства; оптимізувати кількість реабілітаційних центрів для осіб, що постраждали від домашнього насилля; розробити програму, що зобов'язує кривдників проходити реабілітацію та роботу з корекції поведінки; здійснити доопрацювання нормативно-правових актів в сфері домашнього насилля, його протидії та запобігання, з розробкою подальших рекомендацій, інструкцій тощо; посилити заходи, направлені на допомогу військовим: психологічна діагностика, психологічна просвіта та інформування, психологічне консультування, психологічна підтримка і супроводження, психотерапія, групова робота.

Зокрема, в Полтавській територіальній громаді потрібно покращити

якість своєчасного реагування мобільної бригади соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства, а саме на даний момент Центр потребує нового автомобіля для виїзду членів мобільної бригади на виклики, особливо гостро відчувається нестача надійного авто для виїзду мобільної бригади до сільських територій нашої громади з урахуванням якості існуючого дорожнього покриття.

Вирішити питання придбання транспортного засобу планується шляхом участі в експериментальному проєкті з організації в територіальних громадах соціальної роботи із сім'ями та дітьми, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах (Постанова КМУ від 04.08.2021 року № 817 [40]).

Автомобіль має бути спеціально обладнаним. Облаштування доцільно починати із так званої «зеленої кімнати». Основне призначення такої кімнати – сприятлива атмосфера в роботі з дітьми, що стали жертвами насилля, експлуатації дітей та інших злочинів, що могли бути вчинені проти них.

Це приміщення має бути сконструйоване таким чином, щоб було вдале поєднання терапевтичної кімнати та приміщення для працівників компетентних органів.

Терапевтична кімната призначена для роботи постраждалих з фахівцями різного рівня; має бути обладнана відповідним чином, в тому числі засобами і предметами, що дозволять провести психологічну оцінку дитини. Облаштування таких кімнат можливе за участі та підтримки Фонду ООН у рамках проєкту «Міста вільні від насильства».

Актуальною є інтенсифікація роботи служби соціальної підтримки ВПО та служби соціальної підтримки демобілізованих військовослужбовців, учасників АТО, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни налагоджена співпраця з Програмою СЕТА – це програма психологічної підтримки людей, які зазнали наслідків військового конфлікту в Україні та переживають сильний стрес, у вказаній програмі вже розпочали навчання, на консультантів за програмою СЕТА, фахівці Центру. На сьогодні готуємося до

підписання договору про співробітництво між Центром та Національним університетом «Києво-Могилянська академія» щодо співпраці у рамках реалізації сертифікатної програми «Трансдіагностичне психологічне консультування СЕТА» з метою сприяння та поліпшення доступу учасникам АТО та членам їх сімей до програми безкоштовної психологічної допомоги «СЕТА».

Насамкінець, зауважимо, хоча закони і надають суспільству рівність, охорону життя, все те, що необхідно для життя в суспільстві, однак, кожна людина будучи унікальною в усіх аспектах життєдіяльності повинна пам'ятати про те, що закон не виховує суспільство, а виховання відбувається в сім'ї. Без адекватного та нормального виховання, неможливе життя країни.

Висновок до розділу 3

Було визначено зацікавлені сторони (стейкхолдери) (віднесення до груп здійснювалося на основі рекомендацій Кабінету Міністрів України щодо прогнозування впливу та з метою залучення громадськості до процесу прийняття рішень). Аналіз дав змогу вирізнити та згрупувати зацікавлені групи: цільову, непрямого впливу, потенційного впливу, групу зі значним впливом, групу експертів, групи інтересів. З метою розробки ефективних механізмів запобігання та протидії домашньому насильству в Україні відповідно до міжнародних стандартів необхідно провести публічні консультації з усіма групами зацікавленими сторонами (стейкхолдерами).

Проаналізувавши чинну державну політику щодо запобігання та протидії домашньому насильству в Україні згідно Закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству», де чітко визначено суб'єкти, які повинні здійснювати заходи у сфері запобігання та протидії насильству в сім'ї, а також визначено органи спеціально уповноважені у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, розуміємо, що Закон існує, проте на даний час

необхідно активно рухатися в напрямку створення дієвого алгоритму функціонування суб'єктів соціальної роботи, що гарантує безпеку та дасть можливість протидіяти домашньому насильству.

Постанова КМУ від 22 серпня 2018 р. № 658 визначає порядок взаємодії суб'єктів, що провадять заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за гендерною ознакою, що направлені на застосуванні комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства та сприяння реалізації прав осіб, що постраждали від насильницьких дій. Проте, дана Постанова не передбачає чіткого механізму та алгоритму дій при виявленні насильницьких дій стосовно особи, яка попала під супровід соціального працівника. Це питання потребує законодавчого регулювання і розроблення інструктивних документів, котрі б допомогли у вирішенні даного питання.

Тобто, в даний час виникає проблема неузгодженості нормативно-правових актів та їх суттєве доопрацювання, з розробкою подальших рекомендацій, інструкцій тощо.

Формування жорстокості, зазвичай, починається ще в дитинстві. За даними досліджень, близько 50 % сімей, в яких батьки піддавалися домашньому насиллю, самі здійснюють насильницькі дії над своїми дітьми, будучи дорослими. До факторів, що можуть формувати майбутньою свідомість кривдника можна віднести: особа піддавалася насиллю в дитинстві; булінг дома, школі, серед однолітків, друзів; брак уваги з боку батьків та бажання привернути увагу; емоційна «залишеність»; психологічні та емоційні проблеми.

Основою для ефективної політики щодо запобігання домашньому насильству має бути інформаційна політика, яка б дозволяла формувати нульову толерантність до дій, які пов'язані з домашнім насильством, насиллям за гендерною ознакою та булінгом. Одним з напрямів такої діяльності має стати просвітницька діяльність в осередку життя дітей (школа, друзі, батьки, секції, гуртки тощо). Інформаційна політика може стати ключовим напрямом у вирішенні соціальної складової домашнього насилля.

Ще одна проблемою, яка є причиною виникнення домашнього насилля – це шлюби у ранньому віці. В її вирішенні проблеми можуть допомогти державні програми, які б готували молодь до шлюбу, розвивати рівень відповідальності за подружні стосунки, здійснювати підготовку до свідомого батьківства.

За даними МОЗ України щороку матерями стають близько 50 % дівчат віком від 15 до 20 років, а статистика абортів свідчить, що щороку їх роблять близько 8 тисяч дівчат (жінок). Нажаль, немає статистики щодо складу сімей (чи їх відсутності), що стають молодими матерями чи переривають вагітність. Проте, статистика розлучень та кількості дітей, що залишаються без батьківського піклування з кожним роком зростає. На нашу думку, в цьому прослідковується причинно-наслідковий зв'язок.

Отже, одним із найбільш важливим завданням нашої держави є формування в молоді відповідального відношення до виконання батьківських обов'язків, що дасть змогу позитивно вплинути на формування інституту сім'ї в українському суспільстві. Державна політика в сфері сім'ї має бути спрямована не лише на вирішення поточних проблем, а і націлена на довгострокові результати.

Для забезпечення ефективної реалізації запропонованої політики очікувані результати від реалізації запропонованого варіанту політики щодо запобігання та протидії домашньому насильству розподілені на короткострокові, середньострокові, віддалені, бажані, небажані, непередбачувані.

Надано рекомендації щодо реалізації запропонованого варіанту політики запобігання та протидії домашньому насильству як на рівні держави так і на рівні громад Полтавської області, що дадуть змогу зменшити кількість випадків домашнього насилля та полегшити реабілітацію постраждалих.

ВИСНОВКИ

Виконавши кваліфікаційну роботи у відповідності до поставлених завдань, можна сформулювати наступні висновки:

1. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає домашнє насильство як дії або бездіяльність фізичного, сексуального, психологічного, чи економічного насильства, вчинені в сім'ї чи за місцем проживання, між родичами, колишнім чи нинішнім подружжям чи іншими особами, які проживають разом, незалежно від того, чи проживає (проживав) винний у домашньому насильстві там же, де й жертва, чи перебуває в одній сім'ї, але не перебуває (не перебувала) у родинних стосунках чи не перебувають у шлюбі між собою, а також погрожуючи вчинити такі дії.

Чинне законодавство в сфері домашнього насилля визначає такі його види: фізичне, економічне, психологічне, сексуальне.

2. Досліджено нормативно-правову базу, що регулює питання домашнього насилля, його протидії та запобігання. Чинна законодавча база формувалася на основі норм міжнародного права, що регулюють питання, що досліджується.

3. На підставі запиту до Національної поліції України щодо надання інформації стосовно домашнього насильства в період з 2017 по 2021 рр., можемо стверджувати, що спостерігається динамічне зростання показників: в 2,93 рази збільшилася кількість заяв та звернень щодо домашнього насилля; в 1,33 рази збільшилася кількість осіб, яких поставлено на облік як схильних до вчинення домашнього насильства (кривдників); в 1,58 рази та 1,51 рази збільшилася кількість адміністративних правопорушень, що підпадають під ст.173-2 КУпАП та виявлених осіб, що вчинили порушення за вказаною статтею відповідно.

4. Досліджено міжнародний досвід протидії та запобігання домашньому насиллю (США, Канада, Франція, Німеччина тощо). В більшості випадків, він їх країн засвідчує, що основним напрямом запобігання домашньому насиллю

є ефективна робота освітніх програм.

4. Станом на сьогодні проблема домашнього насильства в Україні є досить суттєвою. Про це свідчать дані ряду державних органів та дослідних установ. Зокарема, у дослідженні, що проводилося за допомогою уряду Великобританії, Фонду ООН у галузі народонаселення зазначено, що в щороку в нашій країні близько 1,1 млн. жінок страждають від різного роду домашнього насилля. Варто зазначити, що 90 % таких випадків носить латентний характер. Гендерно-вікова структура домашнього насильства в Україні показує, що близько 70% постраждалих осіб від домашнього насильства є жінки, 20 % – чоловіки, 10 % – діти.

Основними діючими проектами в сфері запобігання та протидії домашньому насиллю в Україні є: Європейський проект, який організовувала Рада Європи «Боротьба насильства щодо дітей в Україні»; проект Ради Європи «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні» (COVAW); онлайн-проект з протидії домашньому насильству «Дім (не) Безпеки»; Міжнародна кампанія «16 днів проти насильства»; інші програми і проекти.

5. Велика проблема в сфері домашнього насилля існує в сім'ях військовослужбовців, що здійснювали службу в АТО та почали нести службу після повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 року. Основу даної проблеми є слабка (відсутність) реабілітація військовослужбовців, що не дає можливості в повній мірі адаптуватися до мирного життя.

Відповідно до норм чинного законодавства, учасникам бойових дій має бути забезпечено надання таких послуг: психологічна діагностика, психологічна просвіта та інформування, психологічне консультування, психологічна підтримка і супроводження, психотерапія, групова робота.

Варто зазначити, що з липня 2021 року, діючі військовослужбовці за вчинення домашнього насилля, будуть нести адміністративну відповідальність.

Нагальною в Україні є проблема соціальної адаптації та ресоціалізації вимушено переміщених осіб навіть. Оскільки відсутність житла та економічні

труднощі в таких родинах може лиш збільшувати рівень агресії, а тому і збільшувати кількість випадків домашнього насильства. У зв'язку із вторгненням Російської Федерації на наші землі ця проблема ще більше загострилася. Держава підтримує внутрішньо переміщених осіб, в цей нелегкий час, здійснюються виплати матеріальної допомоги, надаються пільги та субсидії, буде будуватися житло для внутрішньо переміщених осіб чие власне житло було знищено.

6. Проаналізовано масив даних, що надала за запитом Національна поліція України, який стосується кількості звернень з приводу домашнього насильства по всій території держави. Серед показників кількості звернень з приводу домашнього насильства, щодо трьох груп (чоловіки, жінки та діти), які були зареєстровані Національною поліцією України в 2017-2021 рр., найвищим є показник кількості звернень від чоловіків за 2021 рік (260886 звернень), кількість звернень стрімко зростає від чоловіків (на 61,42 %) та скорочується від жінок (на 59,44 %). Динаміку зростання демонструють і показники кількості звернень з приводу домашнього насилля і в Полтавській області, в т. ч. проти дітей.

7. Початок пандемії Covid-19 та ведення Кабінетом Міністрів України жорсткого локдауну призвів до стрімкого збільшення випадків домашнього насилля. Дослідження «Вплив COVID-19 на права жінок в Україні», що охоплювало респондентів з всіх регіонів нашої країни, показало, що 40 % жінок, які підтвердили випадки домашнього насилля, не мали такого досвіду до карантину. 56 % опитаних засвідчили, що збільшення турботи про сім'ю, домашній «полон» негативно вплинув на їх професійну сферу.

8. З метою розробки ефективних механізмів запобігання та протидії домашньому насильству в Україні відповідно до міжнародних стандартів необхідно враховувати всі зацікавлені групи стейкхолдерів: цільову, непрямого впливу, потенційного впливу, групу зі значним впливом, групу експертів, групи інтересів. Необхідно провести публічні консультації з усіма групами зацікавленими сторонами (стейкхолдерами), враховуючи при цьому

ступінь зацікавленості (за критеріями прогнозування їх впливу) стейкхолдерів в процесі реалізації політики запобігання та протидії домашньому насильству в Україні.

9. До факторів, що можуть формувати майбутньою свідомість кривдника віднесено такі: особа піддавалася насиллю в дитинстві; булінг дома, школі, серед однолітків, друзів; брак уваги з боку батьків та бажання привернути увагу; емоційна «залишеність»; психологічні та емоційні проблеми. А тому, одним із найбільш важливим завданням нашої держави є формування в молоді відповідального відношення до виконання батьківських обов'язків, що дасть змогу позитивно вплинути на формування інституту сім'ї в українському суспільстві.

10. Ще однією фактором, що сприяє виникненню домашнього насилля, визначено шлюби у ранньому віці. Дана проблема базується на неготовності молодих людей до шлюбу, усвідомлення своїх ролей та місця в ньому, неготовність до раннього батьківства. В вирішенні даної проблеми можуть допомогти державні програми, які б готували молодь до шлюбу, розвивати рівень відповідальності за подружні стосунки, здійснювати підготовку до свідомого батьківства.

Державна політика в сфері сім'ї має бути спрямована не лише на вирішення поточних проблем, а і націлена на довгострокові результати. В кваліфікаційній роботі було запропоновано заходи реалізації сімейної та молодіжної політики на базі інформаційно-просвітницьких компаній та освітніх програм. Визначено цільові індикатори та критерії.

11. Для забезпечення ефективної реалізації запропонованої політики очікувані результати від реалізації запропонованого варіанту політики щодо запобігання та протидії домашньому насильству, пропонувані заходи розподілені: на короткострокові, середньострокові, віддалені, бажані, небажані, непередбачувані.

На підставі вищевказаного пропонується: визначити найбільш проблемні регіони, які потребують найбільшого втручання; розробити

механізм здійснення інформаційної діяльності в ЗМІ та соціальних мережах; розробити дієву освітню програму щодо сексуального виховання, безпеки у родині, культури спілкування; визначити напрями підготовки спеціалістів, що будуть здійснювати роботу в навчальних закладах; Міністерству соціальної політики розробити інформаційну концепцію для молоді стосовно подружнього життя; залучити до Концепції спеціалістів різних напрямів, благодійних, релігійних та громадських організацій; приділити велику увагу частині Концепції з підготовки молоді до батьківства; оптимізувати кількість реабілітаційних центрів для осіб, що постраждали від домашнього насилля; розробити програму, що зобов'язує кривдників проходити реабілітацію та роботу з корекції поведінки; здійснити доопрацювання нормативно-правових актів в сфері домашнього насилля, його протидії та запобігання, з розробкою подальших рекомендацій, інструкцій тощо; посилити заходи, направлені на допомогу військовим: психологічна діагностика, психологічна просвіта та інформування, психологічне консультування, психологічна підтримка і супроводження, психотерапія, групова робота.

Крім зазначених заходів в Полтавській територіальній громаді потрібно покращити якість своєчасного реагування мобільної бригади соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства. Перш за все, мобільна бригада потребує автомобіль для виїзду членів мобільної бригади на виклики, що має бути оснащений відповідним чином, укомплектованим всім необхідним. Крім того, персонал, що здійснюватиме виїзд на виклики, має мати відповідну підготовку та освіту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандурка І.О. Протидія насильству над дітьми в сім'ї. *Вісник Кримінологічної асоціації України: зб. наук. пр.* Харків: ХНУВС, 2018. №1(18). 208 с. С.89-101.
2. Бедратенко О. Від рядового до доктора наук – як США створюють найкращу армію світу. Ветерани.UA. URL: <http://veterano.com.ua/novini/6966-vid-ryadovogodo-doktora-nauk-yak-sshastvoryuyut-najkrashchu-armiyu-svitu>. (дата звернення.18.10.2022).
3. Блага А.Б. Основні кількісно-якісні показники насильства в сім'ї: кримінологічний аналіз. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Право. 2013. № 1077, Вип. 15. С. 131-135.
4. Благодійний фонд «Слов'янське серце». URL: <http://www.slavicheart.org> (дата звернення: 05.08.2022).
5. Благодійництво у правовому та податковому аспектах. *LIGA:ZAKON*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/DG010560> (дата звернення 10.10.2022)
6. Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні (COVAW). Проект Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/combating-violence-against-women-in-ukraine-covaw-> (дата звернення: 03.09.2022).
7. Боротьба з насильством щодо дітей в Україні. Проект Ради Європи . URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/combating-violence-against-children-in-ukraine> (дата звернення: 03.09.2022).
8. В Україні діють 54 мобільні групи поліції з протидії домашньому насильству. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3150569-v-ukraini-diut-54-mobilni-grupi-policii-z-protidii-domasnomu-nasilstvu.html> (дата звернення: 05.09.2022).
9. Вплив COVID-19 на права жінок в Україні. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй. 11.11.2020 р. URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/covid-impact-on-women-rights-in-ukraine.html (дата звернення: 11.10.2022).

10. Всеукраїнська акція «16 днів проти насильства». 12.11.2020. URL: <http://www.solor.gov.ua/info/0/16326> (дата звернення: 15.09.2022).

11. Галай А.О., Гречанюк С.К., Шамрук Н.Б. Взаємодія суб'єктів протидії насильству в сім'ї: монографія. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2013. 174 с.

12. Гендерна рівність та відповідь на домашнє насильство у приватному секторі в Україні: заклик до дій. 2019. URL: https://idss.org.ua/arhiv/public_2.pdf (дата звернення: 07.10.2022).

13. Гендерна рівність та відповідь на домашнє насильство у приватному секторі в Україні: заклик до дій. 2019. URL: https://idss.org.ua/arhiv/public_2.pdf (дата звернення: 20.10.2022).

14. Голіна В. В. Організаційно-правові засади запобігання домашньому насильству: реалії та перспективи. *Матеріали круглого столу: Запобігання та протидія домашньому насильству: стан і перспективи його подолання в Україні*. 2019. С. 40-43.

15. Громадська організація «Ла Страда». URL https://zaxid.net/v_ukrayini_diyut_30_mobilnih_brigad_sotsialno_psihologichnoyi_dopomogi_yak_zvernutisya_n1546831 (дата звернення: 06.10.2022).

16. Декларація ООН про викорінювання насилля щодо жінок : Резолюція ООН 48/104 від 12.12.1993. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_506 (дата звернення: 30.08.2022).

17. Динаміка міграції в Україні: де живе найбільше переселенців (інфографіка). *Трибуна*. URL: <https://tribuna.sumy.ua/news/dynamika-migratsiyi-v-ukrayini-de-zhyve-najbilshe-pereselentsiv-infografika/> (дата звернення 19.10.2022).

18. Добробут і безпека жінок. Україна. Доповідь про результати дослідження. URL: <https://www.osce.org/uk/secretariat/440318> (дата звернення: 17.10.2022).

19. Довгунь К. Досвід США та Канади у сфері запобігання і протидії домашньому насильству. *Адміністративне право і процес*. №11/2020.

C. 111-114.

20. Європейська конвенція про здійснення прав дітей URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135 (дата звернення: 31.08.2022)

21. Загальна декларація прав людини. Резолюція ООН 217 А (III) від 10.12.1948. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 30.08.2022).

22. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами : Закон України № 2319-IX від 20.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text> (дата звернення 25.06.2022).

23. Зеленський підписав указ щодо протидії домашньому насильству. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3103502-zelenskij-pidpisav-ukaz-sodo-protidii-domasnomu-nasilstvu.html> (дата звернення: 08.10.2022).

24. Кірілова Ю. С. Формування та реалізація державної політики запобігання домашньому насильству : магістерська робота. Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2021. 99 с

25. Кожна 5 жінка в Україні стикається з тією чи іншою формою насильства. Міністерство соціальної політики України. 20.02.2020. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/18311.html?PrintVersion> (дата звернення: 16.09.2022).

26. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207 (дата звернення: 30.08.2022).

27. Конвенція ООН про права дитини. Редакція від 20.11.2014. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 30.08.2022)

28. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. Офіційний переклад. Стамбул. 11.5.2011 URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/> (дата звернення 31.08.2022).

29. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних

свобод. Редакція від 20.11.2014. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 31.08.2022).

30. Кримінальний кодекс України Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25-26. ст.131 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 02.09.2022).

31. Лесько Н.В. Державна політика України у сфері захисту дітей від насильства та інших протиправних дій: адміністративно-правові проблеми формування та реалізації : монографія. К.: В-во «Людмила», 2017. 472 с.

32. Лихошвай І.В. Прийняття зарубіжного досвіду у формуванні та реалізації державної політики запобігання та протидії домашньому насильству / матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю, 27 жовтня 2022 р. Полтава : ПДАУ, 2022. С. 45-46.

33. Лихошвай І.В. Протидія процесам домашнього насильства в період карантинних обмежень в умовах пандемії COVID-19/ міжвузівська студентська конференція (м. Полтава, 10 листопада 2022 р). Полтава, ННІ ПДАА, 2021. С. 123-125

34. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують типову програму для кривдників: теоретична частина. Київ, 2020. 316 с. <https://www.osce.org/files/f/documents/9/6/471033.pdf> (дата звернення: 05.08.2022).

35. Міністерство охорони здоров'я України. URL : <https://moz.gov.ua/> (дата звернення: 12.09.2022).

36. Міністерство соціальної політики України. Офіційний сайт. URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення: 07.09.2022).

37. Мірошніченко А. В. Насильство в сім'ї. Правова освіта. *Сайт Головного управління юстиції у Кіровоградській області*. URL: http://pravovaosvita.ucoz.ua/publ/-nasilstvo_v_sim_39_ji/1-1-0-13 (дата звернення 27.09.2022).

38. Національна поліція України. Офіційний-вебпортал. URL: <https://www.npu.gov.ua> (дата звернення: 06.09.2022).

39. Онлайн-інструменти протидії домашньому URL:
<https://osvita.diia.gov.ua/courses/countering-domestic-violence> (дата звернення:
 15.09.2022).

40. Опитування соціологічної групи «Рейтинг».URL:
http://ratinggroup.ua/research/ukraine/emocii_i_povedenie_ukraincev_na_karantine_specialnyy_proekt.html (дата звернення: 12.10.2022).

41. Переклад з англійської Семігіна Т., Павленко І., Овсяннікова Є.
 Охорона психічного здоров'я в умовах війни. Київ. 2017. 733-743 с.

42. План дій Ради Європи для України (2018-2022). URL:
<http://rm.coe.int/coe-action-plan-for-ukraine-2018-2021-ukr/1680925bec>(дата
 звернення: 04.09.2022).

43. Прем'єр-міністр: Запобігання домашньому насильству та
 забезпечення постраждалих захистом – серед завдань Уряду. *Кабінет
 Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premyer-ministr-zapobigannya-domashnomu-nasilstvu-ta-zabezpechennya-postrazhdalih-zahistom-sered-zavdan-uryadu> (дата звернення: 19.10.2022).

44. Причини агресії в сім'ї. Освітній проект з протидії домашньому
 насильству. *Студія онлайн-освіти EdEra та арт-проект Zmist&Forma*. URL:
<https://nonviolence.ed-era.com/violence-causes> (дата звернення: 30.09.2022).

45. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні
 правопорушення щодо посилення відповідальності за вчинення домашнього
 насильства та насильства за ознакою статі :Закон України від 01.07.2021 р.
 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1604-20#Text> (дата звернення:
 05.09.2022)

46. Про внесення змін до Кримінального та процесуального кодексів
 України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання
 насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими
 явищами : Закон України від 6 груд. 2017 № 2227-VIII. URL:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19> (дата звернення: 01.09.2022).

47. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Відомості

Верховної Ради (ВВР), 2018, № 5, ст.35. Закон України від 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 01.09.2022).

48. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19/ed20171207#Text> (дата звернення: 05.09.2022)

49. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 №658. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF> (дата звернення: 02.09.2022).

50. Про затвердження Порядку проведення психологічної реабілітації учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях : Постанова Кабінету Міністрів від 27 грудня 2017 р. № 1057. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.09.2022).

51. Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2019 р. № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234-2019> (дата звернення: 02.09.2022).

52. Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 654. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2018-%D0%BF> (дата звернення: 02.09.2022).

53. Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства : Указ Президента України від 21.09.2020, №398/2020.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020> (дата звернення: 02.09.2022).

54. Про охорону дитинства : Закон України від 17.03.2021. Відомості Верховної Ради (ВВР). №30, ст. 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 01.09.2022).

55. Рада підтримала ратифікацію Стамбульської конвенції. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/06/20/7353586/> (дата звернення: 07.10.2022).

56. Расулова О. «Пандемія всередині пандемії». Як карантин в Україні впливає на домашнє насильство. Hromadske від 24 квітня, 2020. URL: <https://hromadske.ua/posts/pandemiya-vseredini-pandemiyi-yak-karantin-v-ukrayini-vplivaye-na-domashnye-nasilstvo> (дата звернення: 06.10.2022).

57. Рекомендації Кабінету Міністрів України щодо проведення прогнозу впливу. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_rekomehdation/staikholder.docx (дата звернення: 10.10.2022).

58. Розірвання шлюбу. *Безоплатна правова допомога*. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/rozirvannya-shlyubu/> (дата звернення: 19.10.2022).

59. Сідей О.В. Захист права на здоров'я жінок у контексті протидії домашньому насильству. *Вісник Кримінологічної асоціації України: зб. наук. пр.* Харків: ХНУВС, 2018. № 1 (18). 208 С. 169-174.

60. Статус внутрішньо переміщеної особи в Україні URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211039_status-vnutrshno-peremshcheno-osobi-v-ukran (дата звернення: 18.10.2022).

61. Стромило А. П. Насильство над дітьми та його наслідки. *Вісник Черкаського університету. Науковий журнал*. 2010. № 121. С. 140–143.

62. У 12 областях України запрацювали мобільні бригади допомоги усім, хто пережив насильство URL: <https://old.loda.gov.ua/news?id=67196> (дата звернення: 14.10.2022).

63. Цивільний кодекс України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 09.09.2022).

64. Чернова О. Мільйони дітей в Україні щороку стають свідками домашнього насильства – правозахисниця. *Номадске* від 23.01.2018. URL: <https://hromadske.ua/posts/protidiya-domashnomu-nasilstvu> (дата звернення: 18.10.2022).

65. Яким чином Україна збирається подолати насильство щодо жінок до 2030 року? Українська правда Життя. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/03/20/240284/> (дата звернення: 10.10.2022).

66. Domestic violence rises in Turkey during COVID-19 pandemic URL: <https://www.dw.com/en/domestic-violence-rises-in-turkey-during-covid-19-pandemic/a-53082333> (Last accessed: 18.10.2022).

67. Domestic violence. What is it? URL: <https://www.frauen-gegen-gewalt.de/en/what-is-domestic-violence.html> (Last accessed: 18.10.2022).

68. Family Violence Laws, 2019. URL: <https://www.justice.gc.ca/eng/cj-jp/fv-vf/laws-lois.html> (Last accessed: 12.10.2022).

69. Matczak, A., Hatzidimitriadou, E., and Lindsay, J. Review of Domestic Violence policies in England and Wales. London: Kingston University and St George's, University of London. 2011. 28 pp.

70. Office of the Status of Women, A say, a choice, a fair go: the Government's agenda for women, AGPS, Canberra. Australian policy and the elimination of domestic violence', *Just Policy: A Journal of Australian Social Policy*, no. 38, December 2005. pp. 28-33.

71. The Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. URL: <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/gleichstellung/frauen-vor-gewalt-schuetzen/hilfe-und-vernetzung/hilfesystem-und-vernetzungsstellen/80640> (Last accessed: 12.10.2022).

72. Turkey: Treaty exit won't deter protection of women. URL: <https://www.aa.com.tr/en/turkey/turkey-treaty-exit-wont-deter-protection-of-women/2183677> (Last accessed: 12.10.2022).

73. Zaidi L.Y., Knutson J.F., Mehm J.G. Transgenerational patterns of abusive parenting: analog and clinical tests. *Aggressive behavior*, 15. 1989. p. 138.